

نشریه فرهنگی اجتماعی و ادبی

نشریه دانشجویی دانشگاه علامه

مدنی، اجتماعی و ادبی درگی

علامه بیلیم یوردونون اؤیرنجی درگی سی

آثار ارسالی به بیرلیک بازگردانده نخواهد شد
حق بیرلیک در ویرایش مطالب محفوظ است
نظرات مطرح شده در آثار لزوماً نظر بیرلیک نبوده و صرفاً انعکاس دیدگاه مؤلف است.

بیرلییه گؤندریلن یازی لار گئری قایتاریلما یا جاق
یازی لارین ائتمه سینه بیرلیک حاقلی دیر
چاپ اولونان یازی لاردا ایرهلی سوردورولن یاخیش لار بیرلییین اؤز
دوشونجه سینی عکس ائتمه یه ده بیلر

مدیر مسئول و سردبیر: حامد احمدی
شورای نویسندگان:
بولود مرادی، ابراهیم جعفری
طراحی: مهیار علی زاده، آبخان

مودیر و باش رئاكتور: حامد احمدی
یازارلار شوراسی:
بولود مرادی، ابراهیم جعفری
دیزاین: مهیار علی زاده، آبخان

همکاران این شماره:
سعید موغانلی، رضا کاظمی، مهدی رضایی، بهروز عابدی، قاشقای ولی،
محمود مهدوی، رضا روحی، حمزه نجاریانسی، آراز قره باغی

بو سایه نین امکداش لاری:
سعید موغانلی، رضا کاظمی، مهدی رضایی، بهروز عابدی، قاشقای ولی،
محمود مهدوی، رضا روحی، حمزه نجاریانسی، آراز قره باغی

E-mail: hamed.ahmadi.w@gmail.com

... توخونما سئوگیمه داشناک قاریسی

آتیلکیشی زاده (خیاو، ۱۳۵۴)

شرفی بیر تیلیمیش داشناک قاریسی!
بو منم

تبریزین قیز حبالی کیشیسی
شکی آلمامیز لاگؤزللشدینیز
قیزاردی اوزونوز تورک گلینی تک
موغان شارا بپندان یالماندی قجاسیز
گورلاندی سسینیز تورک ایگیدی تک؟
آنامین قاپ قارا شوه ساجیندان
کوره بپنیز قدر هوروک اشدینیز
تورپاق یوکله دینیز حواری لره
تورپاقلا برابر ناموسوموزو

آما دای بو دؤنه یئری دولمادی
سیز لره دویدوغوم ناموس سوزلوغون
یوردو تالادینیز
االی چاپدینیز
هله م ده ناموس سوز
شرفسین، عارسین
"فاشیت ائرمی" تک
یاشاییر سینی!

قایتار یاغمالانان شوه ساچ لاری
او داغ لار قیزی نین قاجیش طرزینی
قایتار آپاردیغین تورپاغیمیزدان
آباق ایزلرینی
تورک ایزلرینی
گئری وئر جنگیمی، تار قوالیمی
مینار همدن قاچیردیغین
آلاه اکبری می
تبریز گؤزلی نین آل یاناغیندان
اؤپوب قاچیردیغین شکی آلماسین
ایلدیریم بالاسی شاعیر آلماسین
سورگونلوک سووغاتی
اؤزگورلو یومو

بیر ده کی آغزیندا هئج سیغیشما یان
عیبه جر دپینه هئج او یوشما یان
"آپاردی سئل لر سارامی"
ماهنیسین توپور!
بور "اوزئیرین بئشینی" قاراباغیمدیر
"ئاتوان" ننه مین گزیتتسینه
ایذن وئرن تورپاق
بورادیر بورا

یولسانا - یولسانا ساچ لارینی تئز
آت بورونجه یینی چیریم چیلپاق اول
قوس سانا - قوس سانا ایچدی ک لری
یالمان کؤپک اول، ایت اول پاراق اول

تورک گؤزلی بیینی، شوه ساچ لاری
آناما باجیما سئوگیمه قایتار
کعبه پرده سیدیر گنجه یا یلیغی
سنین ناز باشینا نئجه قیبیدیلار

آغلا ییر، شوشادا مریم آنانیز
مسجیدده تابلو دا چیلپاقجا، خسته
آخی کیلسه نینزه یئر دارالیمی؟
پیغمبر آغلا ییر منبرین اوسته

قوی یئر چپینندن سهنگیمیزی
اوزونده اروسون ایبرنج ساریسی
بور! خان قیزی نین گؤزه سی دیر هئی...
توخونما چشمه داشناک قاریسی

...The best you've ever read

حامد احمدی

هله بو هاراسی دی! (دئییه سن باکی تئلوویزیونوندا پالتاریویان ماشینی تبلیغ ائلییر. آماندی ها باکی تئلوویزیونو ائله همن شبکه اوستانی دی، کاریخما یین، دئییردیم کی هله بو هاراسی دی چامسکی جناب لاری دئییب "BIRLIK the best you've ever read" گئت خشله...

کئچن سایه دا بیر پارا املاهی یالنیشلار وار ایدی کی اینشاللاه اوز بویوکلو بوزه باغیشلارسیز. آنجاق "آزادا راک دالغانیر" یازیسی ایله باغلی بیر سیرا سۆزلر امیرسپهر جناب لاری ایله دانیشیلدی. قزارا گلدیک اونا عایید بیزه بسیط بیر یازی کؤندر. (و البته اردبهبشت آییندا تهران دا کنسرت و نریمه یینه ده سۆز و نردی)، همن یازی دا زیتون قروپونون اثرمنی ایفاچیسی، "دیوید گالوسیان" یئرینه دیوید کاسپاریان یازیلیمیشدی، بو یالنیش بیزیم طرفدن ایدی.

آما بو سایه دا بیر سیرا ساواش و باریش ادبیاتی ایله ایلگیسی اولان یازی لارا اوز گتیردیک، بونا گؤره کی بو آیدا آذربایجانیمیزین یارالی اوربینه خوجالی فاجیعه سی (۲۹۹۱-فئورال آیینین ۲۶ و ۲۷ سی) و جیلولوق فاجیعه سی (۲-اسفند ۱۲۹۶) بیر اوخ کیمی دییب. اوندان علاوه قاراباغ مسئله سینین

سلام

هله من

با شلا ما میش

دئییه جکلر "مگر

دئمهدین داهها باش

سۆز یازیب سیزه باش

آغریسی و نریمه جم؟" دئدیم.

نییه دئمهدیم! نه اولار کی؟ آدم چوخ

سۆز دئییر. هن؟ بیر بئله آدم بیر بئله

سۆز دئییر هئج آغینا بوزونا دا باخمیر، منیم

دیواریم آلچاقدی گلیب یاخامی یا پیشمیسیز؟

هئج بلکه بو باش سۆز اولماسین بلکه باشقا یئرین

سۆزودو...

کئچن سایینین بومبا کیمی دونیایی عالمده پاتلاماسیلا باغلی

چوخلو سۆزلریم وار، Times یازیب "بیرلیک بیر ایتیفاق ایدی، بیر

گۆزل ایتیفاق."

Guardian یازیب "بو پروفئسیونال درگنین یا بیناناماسی بیر ایتیفاق

ایدی، بیر گۆزل ایتیفاق."

(دوزدو کئچن سۆزه بنزیر، بیزه ایلگیسی یوخدو، دئییلر حتمن بیر

ایتیفاقدی دا.)

اگر آن یاخین دوستون

موحاریبه ده اولموشسه

راسیم قاراجا (آذربایجان، ۱۹۶۰)

سحرلر گئج آجیلار، آخشام لار ائرکن دوشر

یئمکالر دادسیز اولار، قیمتلر باها

گئتمه یه یئرین اولماز

شاختا قیلینج تک کسر

اگر آن یاخین دوستون موحاریبه ده اولموشسه

بیر سیقارئت دیله نیب یول کئچن بیر یسیندن

نه اولار بونو یاندر، باغریب گئر یسیندن

سن کوله یه، کولک ده دؤنوب سنه توپورده

اگر آن یاخین دوستون موحاریبه ده اولموشسه

آرتیق، قالان عؤمرونو دوستجا بؤلوب تن

اورتادان

قان دامارلاریندان، کاپیلیارلاردان و اورتادان

بو آجی قیسمتی بؤلوشمک ده چتین

بیر آز متین اولمالی ایمیشسن مگر

آن یاخین دوستون موحاریبه ده اولموشسه اگر

- سن آرتیق اولو بیر وارلیق سان بونو دا بیل

دئمک آدم لارین اؤنوندن، لال سوکو تلا

کئچمیلی سن

هئج کسه سلام و نرهم سن ده اولار

ایشه گئتمه سن آخشام ائوه قاییتما سان دا

اگر آن یاخین دوستون موحاریبه ده اولموشسه

- سن آرتیق موحاریبه عصری نین اوغلو سان

بیر آدین ساواش اولمالی

سن ایندی سنکدره تۆکولموش

باغیرساق لارسان

دیشلرین پاترون داش

گۆزلرین مرمی یوواسی

- نه قدر دئسن ده بوش شئی دیر آلیق یازیسی

طالعین اینسان ایراده سیندن یوکسکده

دایاندیغینا

بیر نیدا ایشارهی اولاجاق

- اگر آن یاخین دوستون موحاریبه ده اولموشسه

دونیا گۆزونده دئییشیب الین هر یئردن

اوزولموشسه

وطن کلمه سیندی دیلینه ده گتیرمه یه جکسن

چونکی وطن اینسان اودان ماشین کیمی

گۆرونه جک گۆزلرینه

- وطن کلمه سی طالع کلمه سینه برابر اولاجاق

طالع کلمه سی مزارلیق کلمه سینه

نه بودره مکدن قورخا ققسان نه بیخیلماقدان

نه سرخوش اولوب آسفالتا یاخیلماقدان

- نه اوچون سووالی نین فلسفی ایضاحینی

آختارما یاخاقسان

نه ده جاوانلیق دئییب یوورالاق توپوق لارا

باخاقسان

و اولو یارپاق لاری تا پداییب گئده جکسن کوله یه

قارشى

اگر آن یاخین دوستون موحاریبه ده اولموشسه

- عؤمورسه بییتیب توکنمک بیلمه یه جک

گونلر سنین آجیغینا بیرى - بیریندن گۆزل

سو یوق بولدلار یالا یا جاق واغزال شکیل لرینی

هئج کسی قارشیلما یا جاق، یولا

سالما یا جاق سان

- اوزونده دونموش تیسوم، گۆزلرده یاش

آستادان توتون چکیب

اؤتن قاتارلارین آرخاسینجا اؤسکوره جکسن

معناسی قالما یا جاق آرتیق نه شئهل یولکالارین

نه ده رئل لره باش قویان او آغیلنیز کؤپه یین

- اگر آن یاخین دوستون موحاریبه ده اولموشسه

گت- گنده گرگینلشمه سی بیزی بو قاراکتیردی.

بئله دوشونوروک کی موچارویه، ساواش، جنگ (هر نه آدین قویورسون) بیر سیرا توتالیتئر، نوروتیک، آخماق، و آدم دئمک اولماز حیوانلارا توخونماسین دئییه نم- نمئه لرین آرتیق تاماحلیق لارینین اساسیندا اوز وئریر. ایلك دونیا ساواشیندان بری چوخلو ساواشلار اوز وئریب. دولت لر میلترلر ایستیمار ائده رکا اولاری ایسته مدن موچارویه میدان لارینا چکیرلر و بونون سونو آوارالیق، یئتمیلیک، تنهالیق، و فاجیعه دن باشقا بیر شئی دئییل. فلیسطين ده اوز وئرن اینسانی فاجیعه، دارفودا، عراق دا، کئچمیشده بوسنی ده، یوگوسلاوی ده و... و هامی دان اوستون عزیز آذربایجانیمیزدا، قاراباغیمیزدا، کرکوکوموزدا...

باشا

اتک یازی: بیرلیک درگیسی علامه طباطبایی بیلیم یوردونون آذربایجانلی اؤبرنجی لر درگیسی اولراق مستقیل بیر درکیدیر، "بیرلیک"-ین تکجه یاردیمچیسی سنسن، اونو آلیب اوخودوغوندا، یئری گلمیشکن بیلیم یوردونون حورمتلی فرهنگی ایشلر (امور فرهنگی) چالیشان لاریندان بیرلیک-ین ایشیق اوزو گورمه یی اوچون تشکورلریمیزی بیلدیریریکه

بونولا برابر صنعتکارلار یئره اوتورما ییب بدیعی ایشلر یارادیب و سسرلرین سؤزلرین دونیا قولاغینا یئتیریلر (نسه ائشیدن قولاق لار چوخ آز ایمیش!) اوروپا و آمریکا یازیچی لارینین چوخو بو قونودا اونودولمایان و شاه اثر ساییلان یازی لار یازیب، شعرلر قوشوبلار. اؤلکه میزدهده بو قونودا چوخلو ایشلر یارانیب کی بو سایه دا دنیزدن بیر دامجی میثالی دی. (بونون گوناھی بیزیم تله سیک ایشلمه بییمیزله باغلی دی.) تئروریست داشناک اثرمنی لرین آنالار و باجی لاریمیزین تۆکدویو قان یئرده قالما یا حاق، بونا اینانیریق...

چالیشاجاییق گلن سایه نی اردیبهشت آیینا قدر چایا حاضرلا یاق، بیزی تک باشینا بوراخما نییه کی سنده بیزدنسن، بیرلیک اوخو، بیرلیکده قالاق.

بورادا تورپاق قوخوسو وئریر عسگرلر

رامین جهانگیرزاده (موغان)
قاراباغدا تورپاق و سئوگی اوغریندا شهید اولان
عسگرلر اوچون...

سئوگیلیم!

یاغی دوشمن تورپاق لاریمیزا هوجوم چکیب
بورادا عسگرلر

سئوگی اوچون دؤیوشلر

بورادا هر بیر عسگرین گؤزونده

دالغالانیر

وطن...!

بایراق...!

تورپاق...!

بورادا تورپاق قوخوسو وئریر عسگرلر

بورادا آی ایشیغیندا

هر بیر عسگر

سئوگی مکتوبو یازیر

بورادا هئج بیر گؤیر چین اوچمور

بورادا یاغیش یئرینه

مرمی یاغیر گوی لرین

بورادا قاراباغ شیکسته سی یوخ...!

توپ - توفنگ سسی...!

اونون هانسی حیسلر کئچیردییینی
دوشونورسن سه

- تکجه اونا گوره یوخ کی نه واختسا بیرلیکده
خوش گون لر کئچیرمیش دادلی صحبت لر
ائتمیش

سئوینجینیزی و یاردینیزی بؤلوشموسونوز
تکجه اونا گوره یوخ

- همده اونا گوره کی

گله جه یین چوخ اوزاق بیر مکاندا اولدوغونا
گله جه یین اصلینده هئج زامان گلمه یه جه یینه
بیر-بیر یینیزی اینانیرمیشدینیز

- اگر ان یاخین دوستون موچارویه ده اولموش سه

دئمک کئچمیش ده بو گون ده اؤله جک

دئمک آرتیق سونا یئتمیش گله جک

او بیر ده هئج زامان گلمه یه جک.

دونبانین گیزیلر بیر سیرری قالما یا حاق
سنین چون

چایخانا کونجونده اوتوران تنها آدم لاری
درک ائتمه یه باشلا یا حاقسان آرتیق

- آج گؤزلوکله سیکارتت سوموران نشه خورلار
سون قپییینی پیوه خانالاردا اریدن دیلنچی

قولالار

ان نورلو آدم لار اولاجاق لار

هر گون بیر آز داها چیرکابا بولاشماق

ایسته یه جکسن

- ناموسلو آدم لاری ایسه گورمه یه گوزون
اولما یا حاق

هر کسین اوزوندن ساتقینلیق یا غا حاق
اگر ان یاخین دوستون موچارویه ده اولموش سه

- اگر ان یاخین دوستون کلله چاناغینی

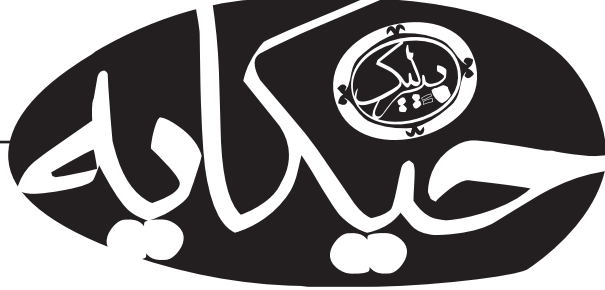
دوشمن مرمی سی پارچالامیش سا

گؤز لری نین اؤنوندن گنتمیر سه قان هوپموش

کفنی

نه دنسه سنه حددن آرتیق لرین گورونن قبییره

اييلمه يىن باشلار / حميد آرغيش
 بو ساواش كيميئدير؟ / طوغرول بابا يئف
 سون درس / آفونس دوده
 باشقا اۆلكه ده / ارنست همينقوى
 دووشانين اۆلومو / آفاق مسعود
 قويو / راسيم اۆزىن
 يوردونو ايتيىن / آدم / چىنگيز داغچى

محمود مھدوى (اردبيل، ۱۳۵۱)

۱
 از يليب بوكولموش الينده كى مکتوبدان
 توپ گوللر يىن سسى گليردى.

۲
 تابوت ابيسى وئيردى آغلابان سرباز

۳
 دوشمن او تايدا، بيز بو تايدا
 قوجالديق تانكبن اوستونده او تورماقدان
 تىكجه قارغالار UN قويدوغو علامتى
 پوزوردولار

۴
 كوكو قيريلميشدى ساعاتلار يىمىزىن!

۵
 توپ گوللرلى گليردى هر طرفدن
 بىرى اوتوروردو دوراجا قدا
 بىرى ماشينلار يىن اورتاسيندا
 بىرى آجيل ساتان دوكانيندا
 شھرە ياغيردى گيردكان، پوسته، انجىر
 دۇرد يول آيريجيندا يانيب سۇنوردو قيرمىزى
 چىراق.

۶
 بيز آغىر بىر دۇيوشده بىيك
 بىر اوچ تورپاغا دۇنسم ياغيشلا منى
 وئردىن گوللو دستمالى ياغلاميشام يارالى
 قولوما
 منە گوج وئرىر بو گوللو دستمالين
 سنين اوچون ووروشورام
 چونكو سن
 ائله وطنيمسن
 بو مکتوبو اوخوياندا بلكه من حياتدا اولما ديم
 آما سن اونوتما منى
 منيم مزار يىمدا سنين وئردىن گوللو دستمال
 باش قالد يىر يىپ چىچكله نه جىك
 من اۆلمه يه جم
 مزار يىما ديقت ائت
 دمير پا ياغيم باش مزار يىمدا اولاجاق
 چىنقىل بىر داشلا سسله ندىر سن
 ائشيده جم سنى
 بلكه ده مزار يىمدان باش قالد يىر يىپ
 يئنى دن دۇيوشه جم
 سنين اوچون
 يالنىز سنين اوچون
 آخى سن منيم وطنيمسن
 سئوگىلىم!

۴

چىمىز دىردى آينا،
 گوموش گۇلوندە منى.
 سار ماشىق دىلېمه دولاشدى
 سسىن دىواردان آشدى
 چىرىپىندى صندلى اورىي
 تۇكدون چايي
 آجى گۇزوندن
 شىرىن سۇزون
 سوزولودو اوتاغا
 پىچىلداى آملالار

• ايندى شىيطان تورو بورويوب آغزىمى
 آينانى
 آچىق پنجره نى
 فىنجاندا گۇيرىر چاي تىلېفى
 چورويور قارالتىن آستانادا

– گئىچ ايجرى!!

دمير قايى يا طرف دۇندو. قيسا دمير قايى نين اورتا حيصه سينده اولان بالاچا دريجه دن ايجرى باخدى. قارائليق بارماقلىق لار آراسيندان او كيچيك محوطه يه سوزوردو. او محوطه نى ايشيقلانديران الكتريك لامپانين ايشيغى ندىسه او باجادان او طرفه گئتمه يه جورعت تاپميردى. ساغ الى ايله قايىنى ياواشجا ايتهدى. قارائليق قايىنا بيردى اؤنوده...

– گئىچ ايجرى!!... يوز باشى نين گويود سسى بير داها قالخدى. گئرى دۇنوب يوز باشى و اونون كناريندا دوران اون باشى و قيسا بويلو، قارا بنيزلى عسكره باخدى.

– ”بو ايتى باخيش لارين بو قارائليقدا پارلاماسى اولما ياجاق... گير ايجرى...“ دئيه رك گولومسدى بوز باشى.

بدنين آزا كنارا ايرك قارائليغا آدديم آتدى.

– سن بو قاييدان كئچمه يه باشيني ايمه سنده آنجاق باشيني آشاغى ايمه يه چوخلو يول وار...

گنج و يئنى يئتمه ايدى. قيرميرى لكه لر دوشموش آغ كؤينه بي نين ايكي دويمه سى سؤكولوب دوشموشدو. آغ سينه سى ايلك باخيشدا گۆزه چارييردى. حياتيندا ايلك دفعه ايدى امنيت مامورلارى ايله اوزه- اوزه گلييردى. ايجينده مبهم و گيزلين بير قورخو اولسادا ندىسه هئچ وئچينه آلميردى. اوريينده عضمتلى بير غرور حيسى ياشا تميشدى بو گون. بو اوزدن اون باشى نين بو سون سؤزلىرىنى ساده جه بير تبسم له جاوا بلاييب، يالين آياقلارلا ايجرى گيردى.

اييلمه ين باشلار

حميد آرغيش

ياديندا گلندن شهرين بو اصلى خيابانى بئله ازدحاملى، بئله امنيتى بير آتموسفئرده گۆرمه ميشدى. اود سۇندورن ماشين لارى ايلك دفعه خياباندا دايناميش گۇروردو. پليس مامورلارى توپلانانلاردان داها چوخ نظره گلييردى. سييرايا دوزولموش و تپهدن ديرناغاچان ياراقلاميش پوليس مامورلارى ندىسه بير زادى بلكه ين كيمي اطرافلارينا باخيرديلار. پيادا يوللارى اولدوقچا ازدحاملى و قالا باليق گۇروردو. باخيشلاردا حيرت، نادينچ ليك و عصيان داغلا نيردى.

– آنجاق اينقلا بدا دا بو شهر ده بئله بير وضعيت گۆرمه ديم من هئچ!! بيلميرم بو دا بير اينقلا ب او لاجاق يا گلچك اينقلا بين ايلك قيغيلجيمي دير...

– آتا! هامى ساكيت گۇرور، ساده جه بير اعتراض توپلاتتى سيدير...

– يوخ!! يوخ!! هئچ يانيلما. بير ميللتين وارليغى و ناموسو لكه لننده سانميرام ساده بير اعتراض كيمي ميللت داورانسين. باخيشلار باخ!! هامى بير زادى گودر كيمي دير. بو پار تلاما يا حاضير بير وولقان دير. ايل لردير ايجريده جوشوب اود و آوونو بير يكدير يب. پار تلا بير سا كيمسه قباغين آلما غا قادي ر اولما ياجاق، بو قضيه ده ميللتين كيملي بينه تو هين اولونوب...

بولود مرادى (ميانا، ۱۳۶۲)

دليك دليك لحظه لر

گۆزلر يمي دئيشيردى ملكلر، آغاج لار سئر چه لر ساچ لارينين گونا هلى رنگيني گۆزه

بيلمه يه جكديم

بارماق لار يم اسكيكدير؛ قبيرلى سا يماق او چون باخ!

بارماق لار ينى سئومه يه جكديم

او تورما يا جا يديم ايكي نفر ليك صندل لرده

يانيمداكى آخشا ما گئيدير هر ك سنسيز ليك كؤينه ييني

اوخوما يا جا يديم، اوخوما يا جا يديم شعر لريمى...

سو يدوغوم پورتا غال دوداق لار ينى قو خو يور

گونا هلى سسين گلير

دمير قايى لار كيمي آچي لي ب اؤر تولن قليب من

آدديم آدديم گۆزلرين او چون شاعير قالدیم و چيله ديم سسيمي بوتون خريطه لره:

هاردا سان مملكتيم؟

هاردا سان مملكتيم؟

قلبيمين ايسته يي

مهدي رضايى (قئيدار - ۱۳۶۱)

قلم ياسلانميشدى قالين دفتره

يورولموشدو عؤمور بويو يازماقدان

اوجو دا يانما بيردى كويود سؤزلره

او تانيردى، باشيني چير ييب آغلا بيردى

اوزون سورن سفر يندن بئز ميشدى

دفتر ده كي گؤى اولان يول لارى

مينلر دفعه

اؤنوب سونرا چيخميشدى

حياتين آتلاميني بير ايكي يولدا

خولا صه ائيلدى ياواشجا ندى؛

”من اينسان ليغى ايسترم، من تانر يمي ايسترم،

داغى، گولو، تيكانى دا ايسترم، من دوستو

دوستلوغو، سؤگيني ايسترم، من بار يشى

ايسترم.“

بيرينچى دفعه دير گوردوم گؤزومه

قارا آتما تمير قلبا يله گولود.

فاضل حوسنو داغ لار جا (توركيه)

آياق يالين

بومبا يله اوچورولموش،

مميشين آياق لارى؛

داغ لارا،

دنيز لره،

اورمان لارا،

گؤل لره،

گئدر.

گئدر بومبا لارين آناسينا جان،

مميشين آياق لارى.

اونلارين

سینه میزدن! دئییرلر، نجه نفری ده سینه لریندن ووروبلار، بیر نجه آرواد اوشاق دا اولوب.

– الیمیزدن بو گلیر آنجاق. ... گلن دستورلار بو حرکتلرین تئزلیکله قورتولماسین ایسته بیر. ... بوتون امنیت اورقانلاری آغیر باسقی آلتیندا دیرلار. سانیرام قویما یالار بو اعتراضلار چوخ داوام ائتسین. مملکتین انسجامی پوزولماقدادیر. ... بیر ده... بونلار! بونلار بورادان جانلی چیخمامالی دیرلار. ان آزی بو تئزلیکده بونلاری بوراخماق اولدوقجا خطرلی دیر. بو تاکید ائدیلمیش دستوردور اوستدن.

سسیرلر اوزاقلاشیردی. دوشونوردو اونلار گئدییرلر. آنجاق تکجه گوره بیلن گوزوگنت – گنده آغیرلاشیردی، بدنی نین تمام حیصه سی آغیرلاشمیشدی. آلتی نین اورتاسیندا بیریکیردی تمام آغریسی. باشیندا چیلغین سسرلر، قیشقیرتی لار، قاولاملار، وورمالار و آچیلان قورشونلارین سسرلی سینما فیلمی کیمی تکرار – تکرار فیرلانیردی...

... گونده لیکلردن آیشان اودون اطرافی اولدوقجا ازدحاملی و قالابلیق ایدی، نجه نفر یئره توکولموش یاری یانیق کاغیذلاری آیقلا ییر و توپورودولر. هر طرفدن "باشاسین" آلقیشلاری گویه اوجالیردی. خیابانی جامعات تمام دولدورموشدو. پولیس مامورلاری چوخ ازدحاملی یئرلردن آزاجیق فاصله ایله دورموشدولار. نجه پولیس مامورو شخصی گئییمده جامعاتدان فیلم چکیردیلر. ...

سؤزلرینی اختیار سیز دینله مه یه نجه آن ازدحام ایچینده دایاندی. سونرا خیابانین آشاغی طرفینه گونده لیک ساتان پوتکایا طرف آدیملادی.

جویلانمیش بدنی اولدوقجا آغرییردی. قوللاریندا هئج بیر حیصه گوجو دویموردو. پارتلامیش سول گوزوندن آخان قان آغزینین قانی ایله قاریشیب کؤینه یینی تیلبت قان ائتمیشدی. داخمانین قارائلیغیندا نه دورومدا اولدوغونو دوشونه بیلمیردی، ساده جه بدنی نین نجه یئردن یارالانماسینی دوشونوردو. حال سیز و سوسقون داخمانین بللی اولمایان بیر طرفینده بوکولو قالمیشدی. بدنی یاواش – یاواش اوشومه یه باشلامیشدی.

نجه آن اؤنجه ایکی باندان بونا یوگورن لرین پیچیلتی سسرلرینی آزاجیق ائشیدیردی. – دوروم آغیرلاشیر... توتوب، اولدورمکله ده قورخورام اورتالیغین بو پوزغونلوغودولمه سین. – باشقا شهرلردن گلن گزارشلره گوره وضعیت بوندان داها دیدرگین دیر. بعضی شهرلرده جاوانلار سینه لرین آچیب پولیس مامورلارینا "وورون

کوکلوکس

لنگستون هیوز (آمریکا، -۱۹۰۲۱۹۶۷)

چکدی لر آپاردیلار خلوت بیر یئره سوروشدولار «آغلارین اوستون نژادینا اینانیرسان می؟» دئدیم «اریاب دوزون ایسته سن هر زادا اینانارام آنجاق بوراخین منی.» آغ کیشی دئدی «آخی قارا گنده نجه بو ایشی گوروم؟ بوراخیم منی ووروب اولدورسن»

ووردو باشیمدان بیخدی یئره تورپاق لار اوستونده ازدی داغیلتدی بیر ییسی ده «قارا! گوزلریمه باخ، سؤیله بیزیم اوستون نژادیمیزا اینانیرسان!» دئدی.

«آمریکادا نژادپرست بیر قروپون ادی دیر. کوکلوکس کلانلار دوتیا سویه سنده نژادپرستلیه تانییردی لار و اوزلرینه مخصوص مراسیملری وار ایدی.

پل الوار (فرانسا، -۱۸۹۵۱۹۵۲)

بوتون و آچیق آلتین آدیپلا باخدیغیم گوزلرین آدیپلا و بوگون و هرگون اؤدویوم دولقار باسدیریلیمیش اومودون آدیپلا قارانلیق داکی گوز باشلارین آدیپلا گولومسه یین آغلاشمالارین آدیپلا آغلادان، گولونچلرین آدیپلا محبس ده اولان کیشی لرین آدیپلا سورگون ده اولان قادینلارین آدیپلا ظولمه باش ایمدن شهید اولدولار بیزه گرکی دیردایانماق دمیری اریتمک بوتون سوچسوزلارین شکیل لرینی قالدیرماق اوچون هر یئره اولورلر هر یئره اودورلار.

فاضل حوسنو داغلارجا (تورکیه)

دومان

کند یانیب، سامانلیق توستوله بیر، دومانلاری سانکی گوی اوزو، سانکی یئر، بیخیمیش میناره، یئره قالان بیر یازیلی مرمر، آنا یانیق، قیز یانیق، اوغول یانیق ائشیه چیخارلار یا شامالاریندان بیر بیر کند یانیب، گوی اوزو توستوله بیر.

يازىلدىغى اساسدا ان اودا - كۆزە وورانلاردان بىرى بو.
ماسا آرخاسىندان آياغا قالخىپ دمير قاپى يا طرف يئىردى. درىچەدن
ايچرى باخدى.

- چىراغى ياندىر! اون باشى دىدى.
دمير قاپى دابانى اوستە دولانىپ آچىلدى.
- دوشونورم باش گۆزوندن توتوب بونون او چوپلار. تىلبىت قان ايچىندەدىر.
- بوش وئر بونلار! هوشدا مى؟
جاواب گۆزلە بىر اون باشى.
- "اون باشى بورا گلين. بورا گلين." عسكەر اوجادان باغىردى.
- "باخين! باخين.. سانيرام اۆلموش."
قان لا تورپاغا قارىشمىش بدنى بۇيرو اوستە داخمانين تكىنە سىرلىمىشىدى.
قان باسامىش آچىق گۆز قاپى يا طرف تىكىلى قالمىشىدى.
- "هله دە باخىشى ايتى و پارلاق دىر." اون باشى دوداق آلتى ميزىلدى.
- "باخين.. باخين!!" - دئيه - الى ايله اونون قانلى بارماق لارين و سونرا
اۆنودەكى دوواری گۆستردى.
"بونلار نەدىر ديواردا يازىپ؟!!"
نئچە لحظه داخمانين مرمر دوواری اوستە قىرمىزى بويا ايله قارىشمىش
ايرى - اووירו يازى يا گۆز تىكدىلر.. نئچە لحظه ساكىت و حرىكتسىز دونوق
قالدىلار. تىپنە بە گوجلرى توكنمىشىدى سانكى. نهايت عسكەر باشين يازى
طرف اوزاتدى. سىنىق سالخاق اوخودو:
"مىلت يولو دور، حق يولو دور توتدوغوموز يول..."

- ياشاسىن آذربايجان.
محو اولسون استىباد.
- اؤلوم اولسون شووونىزمە...
شعارلارى هر طرفدن اوجالمىشىدى.
بىر آن اۆزونو او ازدحام لارين آراسىندا
گۆردو. يومورق لارى دويونلمىشىدى. سىنە
گرمىشىدى. "ياشاسىن آذربايجان" باغىرىدى...
●

- چوخدان دىر داها اينلە مەسى كسىلىپ. اولمايا بو دا ابدى لىك
دىنچە لىپ!!! اوجا بويو اون باشى گولومسەدى.
- سانميرام! - ماسا آرخاسىندا اوتوران قىسا بويو عسكەر دىدى - "بونو او
قدر دۇيمە دىلركى!! سادەجە نئچە دفعە جوپلادىلار..."
نئچە لحظه سوسور:
- هله .. دوشونورم بونلار نەدن اۆزلىرىنى بو قدر هئج بىر زاد اوستە اودا
- كۆزە وورولار. كىملىبى دە بلى دئىيل بونون. سادەجە گنج بىر اوغلان.
مىن لرجە خىبا نندا گۆردو يوموزلر كىمى. من دن بىر ايكى ياش كىچىك.
نئچە لحظه سو كوت حاكىم اولور.
- اونا بىر باش چك. امنيت ايدارە سىندن گلىب آپاراجاقلار. گزارش دە

يارالى اوشاغين اولومو

(ساوانس پونزىياسى)

آنتونىوما چادو(اسپانيا، ۱۹۳۹-۱۸۷۵)

ايسپانىولجانان چئو بىرن: حمزە نجار باشى

La muerte del niño herido

Antonio Machado(1875-1939)

(Poesías de la guerra)

Otra vez es la noche... Es el martillo
de la fiebre en las sienas bien vendadas
del niño. -Madre, ¡ el pájaro amarillo !
¡ Las mariposas negras y moradas !
- duerme, hijo mío. Y la manita oprime
la madre junto al lecho. - ¡ oh, flor de fuego !
¿Quién ha de helarte, flor de sangre, dime?
Hay en la pobre alcoba olor de espliego:
fuera la oronda luna que blanquea
cúpula y torre a la ciudad sombría.
invisible avión moscardonea.
-¿ Duermes, oh dulce flor de sangre mía?
El cristal del balcón repiquetea.
-¡Oh, fría, fría, fría, fría, fría!

يئنه گۇجە دىر... چكىچ زوققوتولو قىزدىرما
اوشاغين سار يلد يىقجا سار يلميش آنىندا
- آنا، سارى قوشا باخ! قارا - چۇھرايى كىنكلر!
- يات، منىم بالام، و او اينجه اللر،
آنادان ياپىشىر ياتاغين يانىندا.
- اوف، سۇيله گولوم، اودلو چىچك!
كىم سنى دوندورمالى دىر قانلى چىچك؟
ياتاق اوتاغىن بىوخسوللوغونا لاتتا قوخوسو بورونور.
اىشىكدە، گووئرك اۆزونه، آى كۆلگەلى شەردە سورونور
گۆى دلن لربله گونىدلر آى ايشىغىن آلتىندا آغ كۆرونور
كۆرونمز او چاق قانا تىلبىت او چور
- اوف منىم قانىمىن دادلى چىچكى، ياتىرسان مى؟
بالكون شوشەسى جورولده بىر
- اوف، سويوق، سويوق، سويوق، سويوق، سويوق!

لاواتتا: بىر آغاج آدمى دىر. اونا اوستقدوس دا دئىرلر.

يئر تېترەيىردى دئىيەسن، گۈللە سسى، بومبا سسى قولاق لارى دليردى، بېليىنميردى نە اولوب.

اوتاقدا اوشاق لار قورخولاريندان آغلايىردىلار، آنالارى اونلارين يانينا گئتميشلى.

اثرمنىچە چۇلدىن سس گليردى؛

”بو اثرمنىستانين بۇيوك ارتشى دى، كيمسە موقاوميت ائتسە اۇلەجك.“

نئچە دفعە بو سۇزلر شھرين باشا باشيندان انشىيدىلىدى، بېليىنميردى نە اولوب، بېر نفر آلاھ-اكبر دئىيە قيشقىرىدى.

ايكى نفر ايندە توفنگ قاپپنى سىندىرىپ ايچرى گيردىلر. بېرى توفنگى اوزومە توتوب، او بېرى ايسە اوتاغا گيردى.

آروادىم قيشقىرىردى، اوشاق لار اوجادان آغلايدىلار. سونرا گۈللە سسى گلدى، دئىيەسن دوز قولايىمىن دېيىندە آچىلىپ.

اوتاغا قايداندا اثرمنىچە او بېرىسيىنە ”گۇزل دئىيىلدى!“ دئىيىپ، آروادىمىن كئچن ايل قوربان بايراميندا باكى دان آلدىغىم قىزىل بويون آسماليسىن گۇستردى...

يئر يىمدن دورانمىردىم، ايسىتە يىردىم دورام، آما دورا بېلمىردىم. قيشقىرماق ايسىتە يىردىم، سسىم چىخمىردى.

سىقارئت آليشىدىرىپ منە باخىردىلار. بېر ايش گۇمەلېيىدىم، نە يە منى اۇلدورموردولر؟ ايشين بېر يئر خاراى ايدى.

ايندە بويون آسمالى اولان اوغلانين قىيافەسىنى سئير ائتدىم، چوخ تانىش ايدى. دوستونا دۇنوب دئدى ”بونو تانىيىرام... بېر مکتبە درس اوخوياردىق“

منە باخىپ ”تانىدىن مى؟“ سوروشدو.

”گئدك دئىيىپ، ايسىتەدى چىخسىن، دوستوايسە“ هارا؟ بونو اۇلدورمەلېيىپك، بېر نفر جانلى قالماياچاق.“

بو ساواش كىمىندىر؟

طوغرول بابا يئىف (آذربايجان، 1۹۷۲)

ايندە بويون آسمالى اولان اوغلان گولومسە يرك ”چىخ چۇلە، من بونون ايشىنى كۇررم.“

ايندى ايكىمىز تك ايدىك،

”سن نىيە سئوز؟“

”نە اولوب كى؟ آتا بابالار يىمىز تويپراغين آماغا گلەمىشىك.“

”سن آخى بئلە دوشونمزدىن، سن نىيە؟“

”هاواسينا دانىشما، هلە هاراسيدى، بۇيوك اثرمنىستان، اولو هاييىستان قورماغا گئدىرىك. تىكە تىكە توپراق لار يىمىزى گئرى قايتاراجا بىق...“

”منى اۇلدور، داها بو دونيادا ياشاماغىن فايداسى يو خدور. سنين يادىندان چىخسا من ياخشى خاطر لار يىرام كئچمىشى، سنين آما بئىنين خاراى

اولوب، بئىنينى خاراى ائلەيىلر. بۇيوك اثرمنىستان... ها... داشناكلار بونلارى سىزە اۇيرەدىب... اينان بو ساواش بىزىم دئىيل...“

دوردوم آياغا، گئرى چكىلدى، اللرىمى آچدىم.

”اۇلدور منى... قوى بو توپراق منىم و مينلرجه آذربايجانلى نين قانى ايله بويانسين...“

ووردو، دوز اور يىمىن باشيندان و دايانمادان باشقا بېر گۈللە ايله اۇزونو اۇلدوردو...“

”يىنك فلويد موسيقى قروپونون شعرلى دونيادا اوز وئرميش موخاربه لرله دويونله نيب“
سید برنت

الويداع، ماوى سما

راجىز واترز

قورخموش لارى گۇرمورسن مى؟

گۇيدن دوشن بومبالارى انشىتمىرسن مى؟

هيچ فيكر ائلەمىرسن نىيە گۇزل يئنى دونيا وعدەسى آچىق ماوى سمادا

وئريلندە، سىغىناجاغا قايىدىق؟

قورخموش لارى گۇرمورسن مى؟

گۇيدن دوشن بومبالارى انشىتمىرسن مى؟

آنولار گئدىلر آنجاق آغرى لار قاليپ،

الويداع، ماوى سما

الويداع، ماوى سما.

الويداع.

Goodbye blue sky

Did you see the frightened ones?

Did you hear the falling bombs?

Did you ever wonder why we had to run for shelter when
the promise of a brave new world unfurled beneath a
clear blue sky?

Did you see the frightened ones?

Did you hear the falling bombs?

The flames are all gone, but the pain lingers on.

Goodbye blue sky

Goodbye blue sky.

Goodbye.

بوھىكا به، باسماق درگى سېندە خاضىرلانتان «ساواش» ادلى خارجى ھىكا بەلر توپلوسو

كىتابىندىن گۆتۈرۈلمۈشۈر

سون درس

آلفونس دودە (فرانسا، ۱۸۴۰-۱۸۹۷)

اينگىلىسجه دن چنۇيرن: رضا حسيني

اوخوياركن، آرخادان سسلندى:

– «ئەلجە قاچما بالاچا، مدرسه به چوخ واختين وار!

بئله دوشوندم كى منى اله ساليب، نفسدن دوشموش حالدا ھامئىل بېين باغچاسينا چاتديم.

ھميشە مدرسه باشلاياركن اوشاقلارين ھاي-كويو خياپاندا انشىدىلدى، ميزلرين آچىليب باغلانماسى، درسين اوجادان تكرارلانماسى، آخى ھميشە درسى ياخشى دوشونمكدن اوترو اللريميز ايله قولاقلاريميزى توتاردىق، اۇيرتيم تخته سىنين ميزە توققوشماسى انشىدىلدى.

آنچاق او گون هر نه دايانميشدى! او قارما-قاريشيqliقىدا يئريمە سوزمەيى تهرله ييرديم، پيس طالعيمدن اوگون بازار سحرلى كيمي سس سيز-سمير سيزدى.

پنجرەدن يئرلرينده ايلشميش يولداش لاريمي گوروردم، ھامئىل بېين آغاجى قولتوغونون آلتيندا اويان-بويانا گنڭدېردى، گرک قاپيني آچيب ھامينين گوزونون

اۇنۇندە يئريمە گنڭدە يديم، بيلميرم قورخومو، اوتانجىمى دوشونە بيلرسينيز؟

آنچاق ھنچ نه اولمادى، ھامئىل بى منى گور، مهربان كلمەلرە ديللندى: «فرانتز بالام تئز يئرینه كئچ، آز قاليردى سنسيز باشلاياق.»

اوگون

مدرسه به

چوخ گنچ

يوللانديغىما گوره

اورىيمى يئيرديم، ھامئىل

معلیم مفعول لاری سوراجاغىنى

اۇنجه دن وورغولاميشدى.

مفعول لاردان بيرجه كلمه ده بيلميرديم.

بیر آن مدرسه دن قاچیب و چؤل-چمندە

گزمەيە فيکیرلەشديم، ھاوا ھم ايشيق ھم دە

گونشلى ایدی. قوشلار مئشە نين قيراغيندا كى

آغاجلارين قول- بوداغينين اوستونده اوخويوردولار،

آغاجچى لارين ايش يئرلرينين آرخاسيندا كى آچيqliقىدا آلمان

عسگرلى مشق انديرديلر. اونلار باخماق مفعول لاری اوخوماقدان

سئويملى گوزه گليردى. آنچاق زورلا اوزومو ساخلايب، مدرسه به دوغرو

يوللانديم.

بلدييه نين قاباغيندا كئچرکن، گوزوم بولتئين اۇنۇنە ييغيشان آداملار ساتاشدى.

كئچن ايكي ایلده بيزه گلن آجى خبرلر ھاميسى اورادان ياييلاردى. اودوزدوغوموز

ساواشلار، بيلدیريشلر، آلمان قوماندانلارينين فرمان لاری، اوزومدن سوروشدوم:

– «بو دۇنە نه اولوب؟»

سونرا باشاردىقجا يئيين گنتمە به باشلاديم، دميرچى «واچئر»، تعجوبله بولتئنى

قارمايازىلار

جنايت و جزا/فيودور داستايئوسكى

اوجايا قالخماق اوغروندا موباريزه/ آبر كامو

قوپوزا بير شاهيد/بولود مرادى

ژنرال/شريف آقايار

زبان مادري/رضا روجى

صندل لرين اوزرىندن اتلاييب يئريمه كئچىدىم. بالا-بالا قورخوم چكىلدى، اۇيرتمن ياشىل كوتو ايله گوللو كۆينە يىنى كئىيىپ و بالاچا بۇركونو باشىنا قويوموشدو. اونلار يىنە هامىسىنا گول تىكىلمىشىدى، اۇيرتمن اونلارنى مەقتىش گلن گون و اۇدول گونلرىندىن باشقا، ھىچ زامان اىننە تاخمازدى. مدرسه بىر آزاجىق سىسسىز و فرقى گۇرە كلىردى. آنجاق مەنى لاپ فېكىرە دالدىراتى، آرخاداكى صندل لرين بوش اولماقلايدى.

بو گون كندلى لىر بىزىم كىمى اورالاردا اوتورموشدولار. قوجا ھاسر اوچ بوچاقلى بۇركو باشىندا، قاباقكى پلدىە باشقانى، قاباقكى پوست رۇئىسى ھابىئە نئچە باشقا كندلى، ھامى غملى گۇرورودو. ھاسر بوچاقلارنى قات يئىمىش بىر كۆھنە اىلك صىنىف كىتابى كئىرىپ، اونو دىزلىرىن اوزرىندە آچمىشىدى. اسكى گۇزلويو كىتابىن اورتاسىندا ايدى.

من باشىما گلنلرى دوشونركن، ھامىل بى صندلىندن قازانپ سوسوق و آستا سىسى ايله دئدى: ”بالا لار، بو منىم سىزە دئىيىم سون درسدىر. بئىرلىندن گلن بو يوروغا گۇرە، آرزاس و لورن دە درس لر گرگ آلمانجا كئچىرىلە. صاباح يئنى مودورونوز بورايا كلىر. بو بىزىم فرانسىزچە اولان سون درسىمىزدىر. سىزدن اىستەيىم ياخشى قولاق وئرمكدىر.

آخ، آنجاق لار! بولتۇنە ياپىشىدىرىدىقلار بو ايمىش.

منىم فرانسىز دىلېندە سون درسىم! يئنى جە يازماق اۇيرىمىز! گرگ داھا اوخومايمى؟ گرگ دا يانامى؟ نە قدر اۇيرنمە دىيىم درس لره دارىخىردىم! قوش يومورتاسى آختارماغا گۇرە كىلاسدا قاقماق لار ما حئىيىم گلىردى، راحتسىز ايدىم، نئچە دىققە اۇنچە گۇزومە زىر-زىبىل گلن، ھم دە آغىر اولان كىتابلار. قرامىز كىتابى، دىن درس لرى، ايدى آيرىلىق لارى چتىن اولان قدر، منلە يولداش اولموشدولار.

ھامىل بىين گئتمەسى، اونو بىر دە گۇرە بىلمەك دوشونجەسى، آغاچىنى و سىنىرلنمەلرىنى يادىمدان چىخارتدى.

يازىق كىشى، بو سون درسە گۇرە قوناق پالتارلارنى گئىمىشىدى، ايدى بىلدىردىم نەيە كندىن قوجا كىشى لرى اوتاغىن آرخاسىندا اوتورموشدولار. اونلار يىنە دا ايجرى لرىندە، مدرسه يە گئتمە مكلرىنە گۇرە بىر ايشىق جانلاندى. بو اونلار يىنە ھامىل بىيە وئردىكلرى ”ساغ اول“ ايدى، اۇزلىرىنە داھا عايىد اولمايان اۇلكەلرىنە سايقى گۇسترمك ايدى.

بونلار دوشونركن ادىم سىلدى. اوخوماق دۇنەسى منىم ايدى. مفعول لار يىن سورغولار يىن، اوجان زىققىنمادان جاواب وئرمەيە گۇرە ھر نە يىمى وئرمەيە حاضىر ايدىم. آنجاق ائلە اىلكەلەر دە دىلېم دولاشىپ قالدىم. مىزىمدن ياپىشىدىم. اورىم دۇيونوردو و يوخارى باخماغا اورىم گلمىردى.

ھامىل بىين سىسىنى انشىتدىم:

”بالاچا فرانتز داھا سنە ھىچ دئىيىمىرم. غملى اولماغىن گرگىر، باخ گۇر نە اولوب. ھر گون اۇزوموزە دئىرىك: اۇتور بابام! نە قدر واختمىم وار! صاباح اونلارنى اۇيرىم! ايدى باشىمىزدا گلنلرى گۇرورسن؟ بو آرزاس اوچون بۇيوك بىر ايتگىدىر. آرزاس دا اۇيرە تىمى صاباحلاردا قدر يادان چىخارتمايلىدىر. ايدى دىشارىداكى لار يىن حاقلار و اردئىسنىلر: سن نە جور اۇزونو فرانسالى آدلاندىرىسان، نە فرانسىزچا يازماق باشارىسان، نە دە اوخوماق؟ سن نەيە اۇز آنا دىلېنى باشارىسان؟ آنجاق بالاچا فرانتز سن ائلە دە حاقسىز دئىيىلسن. اۇزوموزدن سورماغا چوخلو سۇزلىرىمىز وار. آنا-آنان دا، سنىن اۇيرىمىنە او قدر دە باش قوشمازدىلار. اونلار سنى يول چىخارتماق اوچون دىيرماندا يا دا زىمى لره ايشلمەيە قويوب و اۇيرنمە يىنىن قباغىن آلىردىلار. من دە دانالمايىم، سىزلىرى درس اوخوماق يئرىنە گوللىرىمى سوورماغا يوللايان من دئىيىلدىم؟ بالىق توتماق اوچون

فېودور داستايونسكى، روسيانىن بۇيوك يازىچى سىنىن، ان گۇزل رومانىندان (جنایت و جزا) بىرىنچى جىھەسى تقدىم اولموش.

(دئمەلى بو روماننى www.lit.az سايتىندان بولكە يىلرسىنىز، بونو بوتون ادبىيات سنورلره ايتخاف اندىرىك!)

جنایت و جزا

فېودور داستايونسكى

جئو يىر، بئىدوللاموسا يئف

ھامىدان كنار توتوردو، بونا گۇرە دە يالنىز منزىل صاحىبەسىنە دئىيل، باشقالار يىنە دا راست گلمكدن قورخوردو. بوخسولوق اونو الدن سالمىشىدى؛ لاكىن كئچىردىبى سىخىنتىلى وضعىت سون واختلاردا اونو ھىچ ناراحات انتمىردى. ان ضرورى ايشلرى ايله دە داھا ھىچ مشغول اولموردو و اولماق دا اىستىمىردى. منزىل صاحىبەسى اونون حاقىندا نە كىمى پىس نىتدە اولسادا، اصلىندە بو جاوان اوغلان اوندان قورخوردو. آنجاق پىللكن باشىندا دا يانپ، منزىل صاحىبەسىنىن ھىچ اونا دخلى اولمايان بوش-بوش سۇزلىرىنى انشىتمك، اونون منزىل كىرايەسىنى اىستىتەرك قاراخالىق انتمەسىنى گۇرمك، ھدە-قورخوسونو، شىكايتىنى دىنلەمك، غئىنى زاماندا اوندان ياخاسىنى قورتارماق اوچون حىلە ايشلتمك، غوزر اىستىمك، يالان دئمك زھلەسىنى تۇكموشدو؛ ائلە ياخشىسى بو ايدى كى، اونون گۇزۇنە ساتاشماق اوچون پىللكندن پىشك كىمى سىو بىشىپ گئتىسەن، اكىلسىن.

لاكىن بو دفعە كوچە چىخاندا منزىل صاحىبەسىنە راست گلمكدن قورخماسى حتا اونون اۇزونو دە حئىرتە سالدى. او، غرىبە بىر حالدا گولومسىهرك دوشوندو: ”بىر گۇر نە كىمى ايشە ال آتماق اىستەيىرم، اۇزو دە بئلە بوش شئىدن قورخورام... ھە!.. بلى... ھر شئى آدامىن اۇز اىندەدىر، آنجاق اوشئىين كى، آدام ياننىندان اۇتوب كئچىر، اھمىت وئرمىر - بونو يالنىز

ايبولون باشلانغىچىندا، ايكىندى واختى، جاوان بىر اوغلان S. دالانىندا كىرايە نىشىن لردن تودوغو خىرداچا اوتاغىندان كوچە چىخىپ، آغىر-آغىر، سانكى ترودا ايجىندە K. كۇرپوسونە سارى گئتمەيە باشلادى؛ ھاوا چوخ اىستى ايدى.

پىللكن لردن انئندە او، منزىل صاحىبەسىنىن گۇزۇندن موففقىتەلە يايىنا بىلمىشىدى. اونون اوتاغى بئش مرتبەلى، ھوندور بىر ائوين تاختاپوسو آلتىندا ايدى و اوتاقدا داھا چوخ ايشكافا اوخشايدى. بو اوتاغى او ائلە كىرايە انتمىشىدى كى، ناھارى دا، ائو ايشلرى دە منزىل صاحىبەسىنىن اوستوندە ايدى. ائو صاحىبەسىنىن منزىلى ايسە بىر پىللكن آشاغىدا يئرلەشيدى؛ او ھر دفعە كوچە چىخماق اىستە يندە موطلق ائو صاحىبەسىنىن مطبخى قباغىندان كئچمەلى ايدى، مطبخى دە قاپىسى چوخ واختا تا تا تا آچىق اولوردو، او، ھمىشە بورادان كئچندە بىر آز قورخو و اىضطىراب دوپور و اۇزو دە بوندان اوتاناراق اوز-گۇزۇنو قىرىشىد بىرىدى، او، ائو صاحىبەسىنىن كىرايە حاقىنى چوخدان وئرمەيىشىدى، بونا گۇرە دە اونا راست گلمكدن قورخوردو.

اصلىندە، او، نە بو قدر قورخاق، نە دە قىيىق دئىيلدى، حتئى، عكسىن: سون واختلاردا آچىقلى و گرگىن بىر وضعىتدە ايدى، - اونون بو وضعىتى ايوخوندىر يايان بئزەيىردى. او، ھمىشە فېكىرلى و دالغام ايدى، اۇزونو

مدرسه نى باغلايان من دئيبيلديمى؟

هامئىلى سۆزىن سۆزە كئچر، سونوندا فرانسە دىلېنە ئېيتىشىدى: "فرانسىز، دونيانىن ان گۆزل، يوشاق و قرامئىلى دىلى دىر. بىز اونو گرک قورويوب ساخلاياق، نە قدر ياخشى دوشوندىيۇمە حئيران قالمايىشىدىم، ئىشىتىدىكىلرېم سو ايچىمى كىمى منە گلېردى! بئله دوشونوردوم كى ايندى يە قدر بئله گۆزل درسه قولاق آسمايىشىدىم، اؤيرتمن دە بو قدر حوصله ايله درسى آچىقلامايىشىدى، او ايستە يېردى گئتمكەن اۇنجه باشاردىقلارېنېن هامىيىنى بېزە اؤيرتسېن و بېر دۇنە دە اونلارېن هامىيىنى بئىنېمېزە سوخسون، قرامئردن سونرا يازى درسېمېز وارېدى، او گون هامئىلى بى، بېزلرە گۆزل خط ايله يازىلمېش بئنى يازى كويى لېرنى وئردى، گرک اورادا اولوب گۇرەيدىنېز، هامى نئجه ايشە باشلايىپ و سس سېز-سېمىرسېز يازىردىلار، تىكجە ئىشىدىلن سس، قلملرېن كاغاد اوزرىندە سووروشمە خېشىلېتى سى ايدى، بېر نئجه او چاغان پېس-پېسا ايچرى گېردىلر، آنچاق كېمەسە اونلار باش وئرمەدى، بئله دوشونوردوم :

اونلار بو پېس-پېسسالارى دا آلمانچا اوخوماغا مجبور ائدە بېلرلرمى؟ يا دا قوشلارى؟ هر دۇنە باشىمى يازى لارېمدان قووزايىردىم، هامئىلى بېى صندلېندە اؤتورموش و بېر يئره اوموش گۇروردوم، سونرا باشقا بېر يئره، ائله بېل ايستېردى او بالاجا اوتاقدا هر شئېنېن هارادا اولدوغونو بئىنېندە باسدېرسېن، بېر دوشونون! قېرخ اېل، او دايداندىغى يئردە دايدانمېشىدى، باخچاسى ئىشىكدە و اوشاقلار اؤنوندە اوتورموش كىمى، تىكجە مېزلرە صندلر كۆھنەلشمېشىدىلر، باخچاداكى سۇبود آغاجلارى اوچالمېش و اؤزى ايله اكديى سارماشيق لار پىنجرەلرېن قېراغېندا داما سارى اوزانېپ و قات بئىمېشىدىلر، يازىق كېشى! بونلاردان كئچك، باجېسېنېن آياق سسلىرىنى، پال- پالئارلارېنېن بېغاركن دووماق، اونو سارسېدىپ و اوزېنېن سېندېراچاقدى، آخى اونلار گرک صاباح اورادان كوچەيدىلر.

آنچاق او درسلىرى سون خطېنە قدر ائشىتمك اوچون حوصله بېلېدى. يازماقدان سونرا، تاريخ درسېمېز وارايىدى، سونرا دا كېچىك اوشاقلار الفبا درسلىرىنى تىكرارلايدىلار، با، به، بى، بو، بۇ...

آرخادا قوجا هاوسر گۆزلويونو تاخېپ، كېتابېنى آچمېشىدى و بالاجالارلا بېرلىكدە الفبانى تىكرارلايىردى، گرک اورادا اولايدينېز، قوجا كېشى آغلايىردى، سسى تېترەيىردى، اونون سسېنى ائشىدىركن هم گولمك ايستەيىردىم، هم آغلاماق .

آخ نئجه اوسون درسېمېزى ياخشى خاطرلايىرام!

بېردن بېرە كېلېسانېن ساعاتى، اون ايكنى چالاركن، آلمانلى عسگرلرېن مشقەن قايىتماترومېئىلرېنېن سسى دەپنجرەنېن آلتېندا اوچالماغا باشلادى، رنگى آتمېش هامئىلى، آياغا قالخدى، من اونو بو قدر اوچا بوى بېلمېردىم .

دئدى : يولداش لارېم من... من... آما سۆزو

كسېلدى، سۆزونو دئىنمەدى، سونرا

باشىنى ديوارا دايايىپ و بېر سۆز

دئمه يىپ الى ايله بئله بېر شئى

گۇستردى :

"مدرسه قورتاردى،

گئدە بېلر سېنېز...

قورخدوغو اوچون ائدىر... بو ئوبوتا احتىياجى اولمايان بېر حقيقتدېر... اينسانلار ان چوخ نەدن قورخور؟ بو چوخ ماراقلېدىر، اينسانلار ان چوخ آتاجاق لارى بئنى آدىمدان، سۇيىلەجكلرى بئنى سۆزدن قورخورلار... آما من چوخ دانېشىرام ها... چوخ دانېشىدىغېم اوچون دە هئچ بېر شئى ائلمەيمېر، دئسەن ائله هئچ بېر شئى ائلمەدېيىم اوچون دە چوخ دانېشىرام، بېر ايدىركى، من گونلرە بېر بوچاقدا اوزانېپ، بوش-بوش شئى لر حاققېندا دوشوندىيۇم اوچون... بئله چوخ دانېشماغا اؤيرنمېشم... ياخشى، ايندى من نېيە گئدىرم؟ بو ايش هئچ منېم الېمدن گلرمى؟ مگر بو چېدى دېر؟ هئچ دە چېدى دئبېل، ائله بئله، خيال خاطرېنە اؤز-اؤزومو اېلندېرىم؛ بو اويونچاقديرا! بلى، دوغرودان دا اويونچاقديرا!"

بايىر يامان ايستى، هم دە بوركو ايدى؛ كوچە آداملا دولو ايدى؛ هر ياندا آهنگ، تاختا-شالبان، كرېيچ، توز گۇرونور، خصوصى بېر ياي عوفونتى دويولوردو؛ يايلاغا گئتمەيە اېمكانى اولمايان پئنتئورق لولار بو عوفونتە ياخشى بلدىرلر؛ بوتون بو شئېلر اونسوز دا عصبلىرى پوزولموش بو گنجه پېس تاثير باغېشلاىدى. شېرېن بو حېصە سېندە خصوصى چوخ اولان پېوه (آبجو) دوكان لارېندان قالخان عوفونت، ايش گونو اولسادا هر آدىمدا سرخوش آدام لارېن نظره چارپماسى اينسانا كدر وئرن بو اېيرنچ منظرەنى تاماملايىردى، بېر آندا بو گنجين اوزوندە درين بېر اېكراه حېسى ايفادە اولوندو. بئرى گلېشكېن، بو چوخ قشنگ بېر اوغلاندى؛ گۆزل قارا گۆزلرى، توند-سارېشېن ساجى واردى؛ بويو اورتا بويو آدامدان هوندوردو؛ بدنى نازىك و گۆزل بېچىملى ايدى، چوخ چكەمدن او درين فېكرە دالدى، حتئى، داها دوغروسونو دئسك، ائله بېل كى، يوخويا گئدەرك اؤزونو اونوتدو؛ او گئدىردى، لاكېن اطرافىندا اولان شئى لرى گۇرمور، گۇرمكەدە ايستەمېردى، او،

اؤز-اؤزو ايله دانېشماغا وردېش ائتدېيى اوچون آرابېر نسه مېزىلدايىردى، باياق او، اؤزو چوخ دانېشماغېنى بوينونا آلمېشىدى، بو آندا او آرابېر فېكىرلرېنېن بېرېرېنە قارىشىدىغېنى، هم دە بدنجه چوخ ضعېفەلەدېيىنى درك ائدىردى؛ اېكى گون ايدى كى، او، هئچ نە بئلمەمېشىدى.

او، ائله پېس گئىنمېشىدى كى، حتئى پېس گئىنمەيە عادت ائتمېش بېر آدام بئله بو جور جېر-جېندېردا گوندوز بايىرا چېخماغا اتاناردى، لاكېن بورا شېرېن ائله بېر مەلەسى ايدى كى، بورادا بئله گئىم هئچ كسى تعجب اولندىرمەدى، سئنتا يامئيدانى نېن ياخېن اولماسى، مەيىن موسېسەلرېن چوخلوغو، جاماعاتېن ائكتريئەلە اصنافدان اولماسى و پئنتئورقون بو اورتا يئىرلېندە كى كوچە و دالانلاردا چوخ سېخ ياشاماسى بورادا غرىبە بېر منظرە ياراتمېشىدى و بعضاً بورادا ائله شئېلر نظره چارپىردى كى، او جاوان اوغلانا راست گلېركن تعجب ائتمك اؤزو غرىبە گۇرتوردى، لاكېن بو گنجين قېلېندە ائله بېر كېن و نېفرت واردى كى، او، نە قدر واسواسى و طېلكار اولسا دا، بو طېلكارلېغى بعضن بېر گنج طېلكارلېغى درجە سېنە وارسا دا، بلە جېر-جېندېرلاكوچە يە چېخماقدان هئچ خجالت چكېمېردى، لاكېن كوچە دە تانىش بېر آداما، ياخود عومومېتەلە، راست گلەك ايستەمەدىيى اولكى يولداش لارېنا راست گلەسېدى، او، البتتە اتاناردى... بو زامان كوچە ايله يئكە بېر يوك آتى قوشولموش اېرى بېر آرابادا بېر سرخوش ايارىردىلار؛ آرابا بو جاوان اوغلانېن يانېندان كئچندە او سرخوش بېردن چېغېرىب دئدى: "آدە ائى، آى آلمان بۇركچېسى!" و الى ايله اونو گۇستىرك سسى يئتدېكجە باغېردى؛ جاوان اوغلان بونو ائشىندە بېردن دايدى و عصبى حالدا اؤز بۇركوندىن ياپېشىدى، اونون بۇركو هوندور، گېردە، سېمئىرمان بۇركو ايدى؛ لاكېن او چوخ كۆهنە ايدى، رنگى سولوب بوزارمېش، اورا-بوراسى دئشىلمېشىدى،

پاییزین باشا باشی اوردا ساواشایدی، آما بیز داها ساواشما دیق. میلاندا پاییز چوخ سویوق ایدی و تئز گئجه اولوردو. سونرا چیراق لار یانیردی و خیاباندا پنجره لره باخماق خوشا گلیم ایدی. چوخلو لئش لردوکان لارین ائشییینه آسلا نیشدی و تولکولرین دریسینه قار او تورموشدو. یئل قویروق لارینی اوینادیردی. مارال لار آغیر، قورو و بوش آسلا نیشدی لار و کیچیک قوشلاردا یئل اؤنوده فیرلانیردی لار و یئل توکلرینی آرخایا قایتاریردی. سویوق پاییز ایدی و یئل داغ لاردا اسیردی.

هامی میز هر گون اوردا خسته خانادا ایدیق. او سویوق آقارائلیقدا شهردن کئچیب خسته خانایا یئتیشمه یه موختلیف یول لار وارایدی. یول لارین ایکسی جای قیراغیندان کئچیردی، آما اوزون ایدی. آنجاق خسته خانایا یئتیشمک اوچون جایین اوستونده کی کۆرپودن کئجه جیدین. اوچ کۆپو وار ایدی. بیریسینده بیر قادین قیزارمیش شابالید (شاه بلوط) ساتیردی. اونون کۆمورو ایله قالدیغی اودایستی ایدی، شابالیدلاری دا جیبینه قویاندان سونرا قیزیشیردی. خسته خانایا چوخ کۆهنه و گۆزل ایدی، بۆیوک بیر داروازادان گیریردین، حیطدن کئچیب او بیر طرفدن چیخیردین. یاس مراسیمی ائله بو حیطدن باشلاردی. کۆهنه خسته خانانین او بیر طرفینده یئنیجه تیکلمیش کریچ عیمارتلر وارایدی، بیز هر گون اورتا اوردا گۆرورشردیک و هامی چوخ ادبلی و هیجانلیجا دبییشیکلیک یاراداجاق ماشین لاردا او توراردیق.

دوکتور من او توردوغوم ماشینین یانینا گلیب دئدی: "ساواش دان قاباق نه دن چوخ خوشون گلردی؟ ایدمان (ورزش) ائلردین؟" دئدیم: "بلی، فوتبال."

"گۆزل دئدی سن لاپ یاخشی فوتبال اوینویا بیله جکسن." دیزیم قاتلانمیردی، قیچیم دیزمدن توپوغوما قدر اتسیز ایدی، و ماشین اونا حرکت وئرملی، اوچ تکرلی مینیمله اوتو یولا سالما لیبیدی. هله قاتلانمیردی و اونون یئرینه ماشین اؤزو ترپنیردی. دوکتور دئدی: "دۆزله جک، او غورلوسان، بیر قهرمان کیمی

باشقا اولکده

ارنست همینقوی (آمریکا، ۱۸۹۹-۱۹۶۱)

اینگیلیسجه دن چنوبیرن: حامد احمدی

یئنه ده فوتبال اوینویا جاقسان."

او بیر ماشینی باشیندا اوشاق ایله بنزر اللری اولان بیر افسر وارایدی. دوکتور ایلی ایکی گون قاییشین آراسیندا یوخاری و آشاغی یا آپاریب قوروموش بارماق لارینی حرکت وئرندنه منه گۆز ووروب دئدی: "دوختور من ده توپ اوینایا بیله جه یم؟" موچاربه دن قاباق بۆیوک قیلینج اوینادان (شمشیربان) ایدی، ایتالیانین ان بۆیوک قیلینج اوینادانی.

دوکتور آرخادای او تاغینا گئدیپ افسرین ایلندن داها کیچیک اولان بیر ایلی، درمان اؤنجه سینتی گۆسترن بیرشکیلی گتیردی. اوندان بری افسرین الی بیر آز بۆیوموشدو. افسر شکیلی سالییم ایله توتوب دیقته اونا باخدی. "یارادان دی؟" سوروشدو.

"ایش حادیته سی" دوکتور دئدی.

"چوخ ماراقلی دی، چوخ ماراقلی دی." افسر دئییب اوتو دوکتورا قایتاردی.

"اورکلندین؟"

"یوخ." افسر دئدی.

اوچ اوغلان، منله یاشیت، هر گون گلیردی لار. اوچوده میلانلی ایدیلر. بیرسی وکیل اولماق ایسته ییردی، بیرسی رسام و او بیرسی ده عسگر ایدی. ماشین لارلا ایشیمیز بیتدی کدن سونرا گاهدان بیرلیکده اسکالانین (scala) یانیندا اولان کافه کوایا (cafo Cova) گئدردی ک. دۆرد نفر اولدوغوموزا کۆزه یولو قیسالیدی ک. کومونیست لری

حتی ایندی بو ایشی بیر بالاجا سیناقدان کئچیرمه یه گئدیردی، بونا گۆره ده هر آدیمدا هیجانی آرتیردی.

او، اوریی دؤیونه-دؤیونه، بدنی عصبی حالدا تیتیره یه-تیتیره یه نهنگ بیر ائوه یاخینلاشدی؛ ائوین بیر اوزو کانالا، او بیر اوزو N. کوچه سینه باخیردی.

بو ائو باشدان-باشا خیردا منزیل لردن عیبارت ایدی: بورادا جوربه جور صنعت صاحیبی-درزی لر، چیلینگرلر، آشیاز قادین لار، موختلیف آلمان لار، اؤز لری ساتماقلا دولانان قیزلار، خیردا مأمورلار و سایره یاشاییردی. ائوه گلنلر، ائودن گئدنلر بیر اوجدان ائوین هر ایکی داروازا سیندان و هر ایکی حیطیندن گیریب چیخیردی لار. بورادا ایکی-اوچ دالاندار واردی. جاوان آدام بو دالاندار لاردا هئج بیرینه راست گلمه دی ییندن سنوینیب درحال داروازادان سیویشیب، اؤزونو ساغ طرفده کی پیلکنه وئردی. پیلکن قارانلیق و دار ایدی؛ بونو او، چوخدان اؤیرنمیشدی، بیلیردی و بئله بیر شراییط اونون خوشونا گلیردی: بئله قارانلیق یئرده حتّی سیزینله ماراقلانان بیر آدام دا تهلوه کی دئییلدیر. او، دۆردونجو مرتبه یه قالحیب غیری-ایختیاری اولراق دوشوندو: "من کی، ایندی بئله قورخورام، بس اوندان فرصت تاپیب دوغورودان دا اصیل ایشه ال آتاندان نه اولاجاق؟" سولدا تلیغی بیتیرمیش، ایندی ایسه حاممالیق ائدن بیر نئچه آدام بو یئرده جاوان اوغلانین یولونو کسدیلر: اونلار بیر منزیلدن مبل چیخاردیردی لار. او اولدن ده بیلیردی کی، بو منزیلده مأمورلوق ائدن بیر نفر عاییله لی آلمان یاشاییر. "دئمهل، بو آلمان ایندی بورادان کۆچور، دئمهل، دۆردونجو مرتبه ده، بو پیلکنه نین باشیندا بیر موت آنجاق او قاری یاشایاجاق، او بیر منزیل بوش اولاجاق. بو یاخشی اولدو... هر احتیمالا قارشی... - دئییرک او دوشوندو و قاپی نین زنگینی باسدی. زنگ ضعیف سسلندی، سانکی او، میسدن دئییل، تئکده ن

اوستو لکه-لکه ایدی، کنارلاری یوخ ایدی، هم ده چوخ عئیبجر بیر شکیده یان طرفه قاتلانمیشدی. لاکین بو جاوان اوغلانی خجالت حیسی دئییل، تامامیله باشقا بیر حیسی بورودو، بو، حتّی قورخویا بنزه ییردی.

او، کاریخمیش حالدا میزیداندی:

- من بونو بیلیردیم! من ائله بئله ده گومان اندیردیم! بو هر شئی دن پیس دیر! باخ بئله معنا سیز بیر شئی، بئله آخماق جاسینا خیردا بیر شئی بوتون ایشی پوزا بیلر! بلی، بو بۆرک حدیندن آرتیق گۆزه چارپیر... گولونج بۆرکدور، اونا گۆره ده گۆزه چارپیر... منیم عئینیمده کی جیر-جیندیرا موطلق بیر فورازکا لازیمدیر، قوی لاپ کۆهنه، یاستی-یاپالاق بیر شئی اولسون، نئجه اولسا بو عئیبجردن یاخشیدیر! هئج کس باشینا بئله شئی قویمور؛ لاپ بیر آغاجلیقدان گۆزه چارپیر، یاددا قالار... اساس مسئله ده بودور کی، یاددا قالار، بیر ثوبوت اولار... بو ایشده گرک ائله ائلیه سن کی، مومکون قدر گۆزه چارپمایسان... اساس دا ائله خیردا شئی لردیر، خیردا شئی لر... باخ، بو خیردا شئی لر همیشه آدامی محو ائدیر، هر شئی محو ائدیر...

او، چوخ اوزاغا گئتمیه جکدی؛ او، حتّی یاشادیغی ائوین داروازا سیندان اورایا نئچه آدیم اولدوغونو دا بیلیردی: دوز یئدی یوز اوتوز آدیم ایدی! بیر دفعه او برک خیالدا داراکن اؤز آدیم لارینی سایمیشدی. او زامان هله هئج اؤز ده خیالینا اینانمیردی، آنجاق بو خیالین چیرکین، لاکین آدامی یولدان چیخاران جسارتی ایله اؤزونو عصیبلشدیریردی. ایندی بونون اوستوندن بیر آ کی کئچمیشدی، ایندی او، همین مسئله یه باشقا جور باخماغا باشلامیشدی، او، اؤز ضعیفلییی و تردود گۆسترمه سی حاقیندا اؤز-اؤزونو آجیق لاندیران سؤزلر سؤیلسه ده، بو "چیرکین" خیالی غیری-ایختیاری اولراق بیر ایش حساب ائتمیه عادت ائله میشدی، آنجاق حالیدا اؤز-اؤزونه اینانمیردی، او،

محلەسیندن گئەردیک، افسەر اولدوغوموزا گۆره میلیتین بیزدن زهلهسی گئەردی، هەردە ئوردان کئەچندە، آراقچی دوکانیندان بیربسی قیشقیریب "A basso gli ufficiali!" (اۆلوم اولسون افسەر!) دئیردی. گاهدان بیری اوعلاندا بیزیمله گلردی و بئش باش اولاردیق. بورنو اولمادیغینا گۆره اوزونه قارا ایپک دسمال باغلاردی، بورنونون یئنی دن قاییرمیشدیلەر، قرار وئرمیشدیلەر، نیظام آکادمیاسیندان جیههیه گلیمیشدی، ایپک دفعه حرب خطینه گئەدییبی زامان بیری ساعات اۆتمەدن یارالانمیشدی، اوزون درمان ائتمیشدیلەر آنجاق ادلی سانلی عاییلەدن ایدی و بورنونو اۆزۈ ایستەدییبی کیمی قاییرمیشدیلەر، جنوبی آمریکا یا گئەدیپ بیری بانکدا ایشلەیبیردی، آما بو چوخدانکی سۆزدو، اوندان بیری بیلیمیردیک نه اولاجاق، کججه بونو بیلیردیک کی، اوردا همیشه ساواش وار و بیز داها ساواشا گئەمیردیک، هامیمیزین بیری مۇل، مدالیمیز وار ایدی، آنجاق مدال آتماق اوچون جیههده چوخ قالمامیش، اوزونه قارا ایپک دسمال باغلايان اوغلانندان باشقا، اوجابوی، اوزونون رنگی قاجمیش، وکیل اولماق ایستەین اوغلان ستوان آردیتی ایدی و بیزده تک بیری دنه اولان مدال لاردان اوچ دنهسی وار ایدی، اوزون مۆت اۆلومله یاشامیشدی و بیری آزا مونزوی ایدی، بیز هامیمیز بیری آزا مونزوی ایدیک، و هرگون اورتا خستە خانادا گۆروشمکدن باشقا بیری شئی بیزی بیری یئره توپلاماغا یوخ ایدی، نه ایسه شهرین خارابا کوجەلریندن، قارانلیقدا و ایشیقدا، آراق ساتان دوکانلاریندان اوخوماق سسین ائشیدرک کویا گئەیردیک، گاهدان داکیشی لرله قادینلار خیاباندا اولان زامان، خیابانا گئەیردیک اونلار سورتوشوردوک، حییس ائیدرک بیری ایتفاق دوشوب کی، اونلار- بیزی سئومەن آداملار- اونو دوشونمورلەر.

هامیمیز کوا نی دۆولتی و ایستی بیری یئر سانیردیک، کی چوخدا ایشیق دئییلدی، خاص ساعاتلاردا های- کویلو و توستولو ایدی، قیزلاردا همیشه میز باشیندا ایدیلار دیواردا شکیل لر وار ایدی، کوا نین قیزلاری چوخ وطن پرور ایدیلر و من بئله دوشوندم

اوزون بوینونا جیندیر بیری فلائیل پارچا ساریمیشدی؛ هاوا ایستی اولسا دا، جیپینه رنگی سولموش، بیرتقیق بیری خز جانلیق آتمیشدی. قاری تئز- تئز اۆسکورور و نیققیلدا بیری؛ یقین کی، جاوان اوغلان اونا خوصوصی بیری نظرله باخمیشدی، چونکی بیری قارینین گۆزلرینده بایاقکی شوبهه سئزیلدی.

جاوان اوغلان نزاکتلی اولماق لازیم گلدییبینی خاطرلایاراق آزا باش ایدی و تلهسیک میز یلداندی:

- راسکولنیکووام، طلبهیم، بیری آئی اول سیزین یانینیزا گلیمیشدیم، قاری یئنه ده سوال ائدیجی باخیشلارینی اونون اوزوندن آبییرما یاراق، آیدین بیری ایفاده ایله دئدی:

- یادیمدا بیری، آتام، سیزین بورا گلدییبینیز چوخ یاخشی یادیمدا بیری، راسکولنیکوو بیری آزا اۆزونو ایتیردی، قاری نین شوبهه لئمه سینه تعجوب ائدرک سۆزونه داوام ائتدی:

- بلی... یئنه ده ائله بیری ایش اوچون گلیمیشم...

سونرا راسکولنیکوو آغیر بیری حییس ایله اۆز-اۆزونه دئدی:

"بلکه ده او، همیشه بئله اولموشدور، من اوللر بونو دویمامیشام..."

قاری دایانیب سانکی فیکره گئتدی، سونرا کنارا چکیلدی، اوتاغین قاپیسینی گۆستررک، قوناغی قاباغا بوراخیپ دئدی:

- کئچین، آتام.

قایریمیشدی. بئله ائولرین کیچیک منزیل لرینده زنگلرین چوخوسو بئله اولور. زنگین نئجه سسلندیبی اونون یادیندان چیخیمیشدی، بونا گۆره ده بو غریبه سس ائله بیل کی، بیردن اونون یادینا نسه سالدی و نهیی ایسه اونون تصوورونده آیدینجا جانلاندیردی... او برک دیکسیندی: بو دفعه اونون عصبلری یامان ضعیفله مییشدی، بیری آزا سونرا قایی آزا آچیلدی: منزیل صاحبهسی قاپینین آراسیندان آشکار شوبهه ایله اونا باخیردی - قارانلیقدا یالیز اونون پاریلدا یان گۆزلری گۆرونوردو... لاکین پیللکندە چوخلو آدام گۆروب اورکلندی، قاپینی تامام آچدی. جاوان اوغلان آراکسمهسی اولان قارانلیق بیری دهلیزه گیردی: آراکسمه نین او بیری طرفینده خیرداجا بیری مطبخ واردی. قاری ایچری گیرن آدامین قاباغیندا کیریمیشجه دوروب، سوال ائدیجی بیری نظرله اونا باخدی. بو، چوخ بالاجا، آریق بیری قاری ایدی؛ آتمیش یاشی اولاردی؛ ایتی، آجیقلی باخیشلاری، بالاجا بورنو واردی؛ باشی آجیق ایدی. آزا غارمیش آجیق- ساریشین ساجینا چوخلو یاغ سورتوشدو. توپوق قیجینا او خشا یان نازیک،

كئچ، نسه او ايشلر گۆرمه دىيىمى دوشونوردوم، و اۆلومدن چوخ قورخوردوم. چوخ گنجەلر اۆلوم قورخوسوندا ن و يئنى دن موخاربيە يە قاييتماق قورخوسوندا يئزىمده آييقچا اوزانميشام.

او اوچ نفر مدال لارايله اووچو قارتال لارا اوخشا ييرديلا. من قارتال دئييلديم، نسه اووچو گۆرمه ين لر ين يانيندا قارتال نظرە گليرديم، او اوچ نفر ياخشى بيليرديلار اوئا گۆره بيرى بيريميزدن قاجاق ايديق. اما ايلك گون موخاربيە دە يارالانان اوغلان لا يولداش ايديم، چونكى باشينا نه گلد ييىنى بيلمك ايسته ميردى، اونو سئويرديم، چونكى فيكر ائليرديم هئچ زامان قارتال اولماق ايسته ميه.

بۇيوك قيليئچ اوينا دان افسر، ايگيدلييه اينانميردى، چوخ زاماندا ماشينين داليسيئدا او توراندا منە گرامر اؤيرديردى، منيم ياخشى ايتاليانجا دانيشما غيمي تعريفله ييردى، و چوخ راحت بير بيريميزله دانيشيرديق، بير گون اوئا دئديم ايتاليا ديلي منى جذب ائتمه ملي قدر آسان ديلدى؛ هر شئىي چوخ آسان دئمك اولور. "آه، بلى" افسر دئدى "آمانه اوچون گرامر ايشلميسن؟" سونرا گرامر ايشله ديك و چوخ تئز ايتاليا ديلي چتتين ديل اولدو، ائله كي گرامرى ساھمانلامان قورخوردوم اوئا بير سؤز دئيم، افسر تئز تئز خسته خانايا گليردى. فيكر ائله ميرم بير گونودە الدن قاجيرميش اولايدي، اما اونون ماشين لارا اينانما دغيئا امين ايديم، گاهدان بيلزردە هئچ ماشين لارا اينانما دغييميزى دويوردوق، بير گون افسر دئدى "جفنگياتدى" ماشين لار تزه ايدى و اولارى سيناماق اوچون بيرى سئچميشديلر. آخماق جاسينا بير نظر ايدى، او دئدى "بير تئورى، باشقالارينا تاي." گرامرى اؤيرنمە ميشديم، دئدى "من اوزوقارا آخماغام" و اؤزو آخماق ايدى كي منە گۆره اؤزون اينجيديردى. بالاجا بير كيشى ايدى، صندلده دوز وتوروب و ساغ الينى ماشينا توتاردى بارماق لارى يوخارى - آشاغى گئدرک دووارا باخاردى.

"موخاربيە باشا چاتسا نئيىنە جكسن؟" سوروشدو "گرمتراسا سيندا دى."

"آمرىكا يادۇنە جم."

"ئولى سن؟"

"بوخ، آمانا فيكر يندە وارام."

"لاپ قامازسان" دئدى، عصيبيلشميشدى. "كيشى گرک ائولنميه."

"ئيىه، سينيور ماگييور."

"منە سينيور ماگييور دئمه."

"ئيىه كيشى گرک ائولنميه؟"

"ئولنە بيلمز، ائولنە بيلمز." حيرصرله دئدى. "اگر قاردى هر نه بى الدن وئرسين، اؤزون بو وضعيته قويما ماليدى. اؤزون اودوزماق وضعيته قويما ماليدى. گرک اودوزولماز بير زادلاز تاپا."

چوخ حيرصرلى دانيشيب، دانيشا - دانيشا قارشيسينا باخيردى.

"آمانا ئيىه گرک حتمن اودوزا؟"

"اودوزاجاق." افسر دئدى، دووارا باخيردى. سونرا آشاغى يا باخيب كيجيلميش الينى ماشيندان چيخاريب مؤحكم بودونا چالدى. "اودوزاجاق." باغيردى. "من ن بحت ائله مه!" سونرا ماشين لارا بئتيشن قوللوقچونو چاغيردى. "كل بو لعنته گل ميش آشغال لارى سوندور."

ماساژ اوچون او بيرى اوتاغا گئتدى. سونرا ائشيتيدم دوكتوران تلفن ائتمك اوچون ايدن ايسته ييب قايىنى اورتدو. اوتاغا قاييداندا، من باشقا بير ماشين دا اوتورموشدوم. چييينلييىنى (شئل - çiyinlik) گئيميشدى و بۇرگو باشيندايدى، منيم ماشينىما سارى گليب قولون چيييننيمه سالى.

"عوزر ايستيرم،" دئدى و سالم اليه منيم چيييننيمه ووردو. "ايستيميرد اديسيز ليك ائله يم، آروا ديم تزه اؤلوب، منى گرک باغيشليا سان."

"اوه - من دئديم، اور ييم اوئا ياندى" تاسو فلر...

اوجا يا قالماق اوغروندا موباريزه

(سيزيف حاققينا ميف)

آلبير كامو / فرانس، - ۱۹۶۰ - ۱۹۱۳

چئويرن: حيكمت حاجى زاده

جسدینی ميدانين اورتاسينا توللاسينلار. سيزيفين جهننمه دوشمى ده ائله بوراندنى. اينسان شفقتينه ياد اولان بئله بير ايطاعتدن غيظه گل ميش سيزيف آروادى نين درسىنى وئرمك اوچون پلوتوندان مؤهلت ايسته يير. ائله كي قاييديب يئر اوزونو گۇرور، سولاردان ايچير، گونشين، دنيزين - داشين نفسىنى اؤزله يير، بير داھا كۆلگەرلر دنوئاسينا قاييتماغا هوسى قالمير. آلاهلارين خبردار ليغى، هده - قورخوسو كارا گل مير. لپه لرى شيرين لهجه لى، تورپاغى گۇز اوخشا يان بير كۇر فزبن ساحيلينده اوزون مودت بئله جه عۇمور سورور. آخير كي، آلاهلارين صبرى توكه نير، مئركورى تاپيلىب سيزيفين پئيسيرندن ياپيشير، زورلا آپاريب جهننمه سايير، سيزيفين قيسمت داشيىسا آرتيق بورادا ائو گۆزله ييردى.

ائله بورادان بللى دير كي، سيزيف آيسورد قهرماندير. اؤز ائحتيراس لارى، چكديى ايضطيراب لار دا بئله دير. آلاهلارا اعتينا سيز ليغى، اولومه ميدان اوخوماسى و ياشاماق عشقى اوئا چوخ باھا اوتوردو - عبث يئرە گونجه ميه محكوم اولدو. فانى ائحتيراس لارين قيسمتى بو ايميش. دوزدو، سيزيفين جهننمه باشينا گلن قووغا لاردان يئرلى - ياتاقلى خبريميز يوخدور. ميفلرسه ذهني ميزى اوياتماقدان اؤترو يارائيدير. سيزيف دئينده آزمان بير داشى يئريندن قوپاريب ياماجا قالديرماق ايسته ين گليرميش بير بدن

هئچ نه بوخ، تپه يه، اوجايا قالماق اوغروندا موباريزه اينسان قليبىنى دولدورماق اوچون كيفايت دير. اودور كي، سيزيفى گرک بختيبار ساناسان. آلاهلار سيزيفه جزا كسديلر كي، او، آزمان بير داشى داغين باشينا قالديرسين، داشسا اورا جاتار - چاتماز تزه دن اوزو آشاغى يووارلانميش اولسون. آلاهلار اوئا دا امين ايديلر كي، يئر اوزونده خئيبير سيز و هدر زحمت قدرينجه آغير جزا يوخدور.

هومئره اينانميش اولساق، سيزيف بنده لر ين ان عاغليليسى، ان تدبير ليسى ايميش. آنجاق باشقا بير عيلته گۆره، اونون ايندن غارتده گليرميش. بورادا بير ضديت گۇرمورم. سيزيفين جهنمين ابدى جزا چكىنى اولماسى بارده جاتان بير سؤز دئيير. هر شئيدن اول اوئو آلاهلارى سايا آلمادغيئا گۆره قينا ييبلا. سيزيف اولار ين سبيلر ينى عالمه بيان ائله ييرميش. آسوپون قيزى انگينانى ژوييتئر قاجير ييميش. آتاسى قيزين بيردن - بيره يوخا چيخديغينا مات قاليب اؤز دردينى سيزيفه دانيشير. سيزيفده قيزين باشينا گلنى بيليرميش، شرط قويور، اگر آسوپ كورينف قالا جاسينا سو وئرسه، اونون ايشينه يارماغا حاضر دير. سيزيف گؤي لر ين غضبلى ايلديريميدان يئر اوزونده كي سويون بركتيني اوستون سايدى. بونون جزاسى جهننم عذابى اولدو. هومئر اوراسيىنى دا دئيير كي، سيزيف، سن دئمه، اولومون اؤزونو قاندا لايييميش. پلوتون اؤز سلطنتينه چؤكن كيمسه سيز لييه و سوكو تا گؤز قالديريب باخماغا دؤز مورموش. اوئا موخاربيە آلاهيىنى گؤندير كي، اولومو اونون قنيمى نين ايندن خيلاص ائله سين.

اوئا دا دئييرلر كي، سون نفسينده سيزيف آروادىنى سيناغا چكيبميش و حؤكموده بو اولوموش كي، اولنده اونو تورپاغا تاپشيرماسينلار،

- نېيە ائركىي؟..

ارى اونون بو يئرسىز سوالينا اوزونو بوزارتدى. عيسا كيشى ده سوالى انشىتميرميش كيمي اللرينى، گوندىن آغارىپ سوزولن شالوارى نېن جيب لرينه ياسدى، باشىنى آشاغى ساليپ داروازا سارى گئتىدى، اوردا بىر آن دايا نېپ:

-...سالاماتى گۇير چىندى... دئدى و چىخدى. عيسا گئندىن سونرا ارى دئيه سن، دووشانېن دقيق اۇلوب-اۇلمەدېيىنى يوخلاماق اوچون ايكي بارماغىيلا حئيوانىن بالاجا، آخ پنجه سىنى قالدېرىپ سالدى، دېكەلب لرينى بئلينه ووردو، سسى خىرېلدايا-خىرېلدايا:

- اۇلەجك... - دئدى.

دووشان هله ده نفسى تنگىيە-تنگىيە جان وئىردى، بىكلىرى ايرىلىپ آز قالا حدقه سىندىن چىخىردى، بالاجا، ايسىتى بدنى ضعيف تىترىيشله اسيم-اسيم اسىردى.

...دووشان هاوا قارالانجان جان وئردى و اۇلدو. ارى باغىن آشاغى كونجوندە يئر قازىپ دووشانى اوردا باسدېردى.

...بوتون گئجه نى يوخودا دا دووشانېن جان وئرمىنى گۇردو. جان وئرن دووشان اۇلن دووشاندان ايرى و آخ ايدى، جان وئردىيى يئردە

بىردن-بىرە دېرىلدى، ايكي آياغى اوستە قالخىپ

پنجه لرينى اونون چىيىن لرينه قويدو، آغزىنى ايرى آچىپ بوغازى نېن يولو گۇرونه-گۇرونه اسنەدى. ائله اسنەدى، آز قالدى توزسوران كيمي اونو، ماغارايا اوخشار يئكە آغزى نېن ايچىنە سالا...

...سحر يئمى و اختى او بىرى دووشان گليب آينا بندله اوزبە اوزا و تورموشدو، بالاجا آغزىندا يئنه نه ايسە چئىنە يە- چئىنە يە قورخاق گۇز لريپله اونلارا ائله باخىردى، ائله بيل صۇحبت لرينه قولاق آسىردى.

- گۇرن اۇلن ديشىسييدى، ائركىي؟

ارى گۇزونو قىيىپ دووشانا باخدى:

- فرقى ندى كى؟

- بو، اوغلانا اوخشا يير.

ارى اوزونو ائله ييغدى، ائله بيل اوزونە گون دوشدو:

- هاراسى اوخشا يير؟

- بىخ لارى...

- بىغىن بورا نه دخلى وار، گويا قىز دووشانېن بىغى يوخدو؟!.

ياغى سليقه ابله نازىك دىلېمىن اوستونە ياخا- ياخا:

- بلکە، بىرىنى دە آلسان؟! - دئدى.

- هانسىندان آليم؟..

- ائله بوندان.

- دئىيرم، نه بيلک بو هانسىنداندى، ائركىيدى، ياديشىسى...

...سحر يئمى مېزىن اوستونده قالدى. از-آرواد مئىنە لرين آراسىيلا ها قاجدىلار، دووشانى توتا بيلمەدىلر.

- غرىبەدى... - ارى بىر قدر سونرا ماشىنى مردکانين دار كوچه لريندن سورعتله دۇندره- دۇندره دئىيردى - چوخ غرىبەدى...

- نه غرىبەدى؟

- دووشانېن اۇلمى... بىرىنچى دفعەدى انشىدېرم كى، ائركىكلە ديشىنى بىر يئردە ساخلامازلار.

ارى بونو دئىيىپ چوخورا دوشموش گۇز لرينى هاراسلاپ ياخىنا زىللەدى.

ارىنېن اوز-گۇزونو دوندن بوگونه چوخ ديشىمىشىدى. گۇز لرينېن آلتى قارالمېش، سولموشدو.

...آخشام اوشاقلار باغا چاتار-چاتماز

آغلاشما قسوردولار. اوزون مودت دووشانېن باسدېرىلدىغى يئرى اۇبرنمك اوچون آتالارى نېن زهله سىنى تۇكدولر. سونرا گئدىپ همىن يئردە خىردا داش لاردان، چىنقىل لاردان، بىر دە مئىنە يارپاق لارېندان بالاجا قىبىر دوزلتدىلر.

گۇمولموش كائىناتدا مېن-مېن مفتون، ظريف نېدلارېن پىچىلتىسى يئر اوزوندن گۇلره اوچالماقدادېر. بو، دونياداكى بوتون سىمالارېن سىرلى، غىرى-ايختىيارى چاغىرىشىدېر. كۇلگەسىز گونش يوخدور و گئجه نى دە درك ائله مك لاپودور. آيسورد اينسان "هه" دئىير و بوندان سونرا اونون جىد-جهدلرېنېن سونو گۇرونمور. اگر هر كسىن اۇز طالعى وارسا، بو، هئج دە غىبىدن يازىلمايىپ، اوزاق باشى، اينسانېن اۇز قىسمتى حاقيندا اولجەدن دوشوندويودور: او، آلېن يازىسى دېر و نېقرته لايىق دېر. قالان نه وارسا، اينسان اۇزونو اۇتوب-كئچن لرين آغاسى سايير. اينسان بىر آتلىغا چئورىلىپ ياشانمىش عۇمرونە بويلا ناندان سىزىف داشىن يانينا قايىدىپ آرتىق اونون طالعيىنە دۇنموش عمل لرين رايىطه سىز دوزومونو سئير ائتمكده دېر. او اۇز طالعيىنى اۇزو يارادىپ، يادداشى اونو تام حالا گتېرىپ و اۇلومله ئوبوتا يئتېرىپ. بشرىن كۇكونده اينسانى سوراغلايان، گۇرمك نېتىندە بولونان و گئجه نېن سون سوزلوعوندىن خىردار اولان بىر كس-كور اۇز يولونو گئتمىيىندە دېر. و داش يئنه اوزو آشاغى يووارلانماقدادېر...

من سىزىغى اۇز داغى نېن اتىيىندە جە بوشلادىم! داشىماغا يوك هر واخت تاپىلار. آنجاق سىزىف آلاله لارى اينكار ائدن و آزمان داش لارى يئرىندىن اوينادان اينامىن او چا حددىنى اۇيرەدېر. او دا بئله حساب ائدىر كى، هر شئى ياخشى دېر. ايندىن بئله اۇز حۇكمدارىندان محروم كائىنات اونا بارسىز و ميسكىن گۇرونەسى دئىيل، داشىن هر چىنقىسى، كولچە نېن گئج گۇز، داغدا هر پارىلتىسى اونونچون آيرىجا بىر عالم دېر. هئج نه يوخ، تپه يە، اوچايا قالخماق اوغروندا موبارىزە اينسان قلىبىنى دولدورماق اوچون كىفايتدېر. اودور كى، سىزىغى گرک بختىيار ساناسان.

سعادت

درىلېيىنە

بىنر نسه بىر

شئى قارالاسىن.

"بو دار يوللا گئدرىك

نئجه؟" آما فانى دونيادا

اولان-اولماز بىردېر، سعادت

و آيسورد ائله همىن بىر اولان يئر

اوزونون يئتمىرمەسى دېر. اونلارېن بىرى

اوبىرى سىندىن آيرى دوشە بىلمز. اوراسى

يانلىش اولار كى، سعادتېن دوغومو مطلق

آيسوردون كئشى ايله باغلانا. اول بىلر كى، آيسورد

دويعوسو سعادتېن تۇرەمىش اولسون. "منجه، هر شئى

ياخشىدى" - اۇيله ين ادييىن سۇزلىرى موقدسدى. بو كلمەلر

اينسانېن سرت و سون كائىناتېندا سسلەنېر. اونلار دئىير كى،

هله بو، آخىر دئىيل، هله هر شئى بيتىپ-توكنمەيىپ. اونلار طالعى

اينسانېن اۇز الينە تاپشېرىر، قىسمت دئىيلن شئى اينسان لارېن اۇز لرينېن

اۇز آرالارېندا گۇرە جىيى عملە دۇندېر.

سىزىغىن سئزىلمز سئوېنچى بوراسىندا يمىش. اونون قىسمتى اونا مخصوصدو. داش اونون املاكى دېر. آيسورد اينسان دا اۇز چكدىيى عذاب لارا بئله جە نظر يئتمىرىن بوتلرى سوسدورا بىلېر. گۇزلە نېلمەن سسسىز لېيە

...شام يئىمى كدرلى كئجىدى، اوشاقلار سولغون
 بنيزلر يىلە بىر-بىرىنە باخا-باخا اوزون چىنگل لىرلە
 پاستانين ايچىندە ھوس سىز-ھوس سىز
 قوردالانىپ خۇركلرېنى سويوتدولار...
 ارى خۇزى ايرى تىكەلرلە، تئز-تئز، آز قالا،
 دىرى-دىرى اوددوققا قارابوغدايى صىفتى بىر
 آز دا ائلە بىل قارالېردى، قاشلارېن دويونو
 گۇيە چالېردى، ارى يئنە گۇزلرى يول چكە-چكە
 ھاراسالاپ ياخينا باخېردى، ائلە بىل يئنە دووشان
 لاپ گۇزونون قاباغىندا، بورنونون اوچوندا جان
 وئىردى،
 - سئە دئدىم آخى، او چىيلىكلردن گۇزوم سو
 ايچمىر...
 - ھانسى چىيلىكلردن؟.. - ارى دىكسىنيپ
 آيىلدى،
 - او گون دووشانلار يئدىر تىدېيىندن،
 - او چىيلىكلدن اۇزومدە يئمىشم،
 - سئىن بىدېنلە دووشانىكى بېردى؟
 - زھرىن بىدېن بۇيوك-كىچىكلىيىنە دخلى
 يوخذو،
 - وار،
 - يوخذو! - ارى بېردن-بېرە سىنىنى اوچالدى،
 الينى ميزە چىرىپ اوستوندىكى لرى دىنگىلدتى

- عيسا آدم دىلېندە دئدى سن: ائرككلە دىشىنى
 بىر يئردە ساخلامازلار، بىرى اۇلور ھمىشە،
 - ھانسى اۇلور؟
 ارى اونون سوالينا جاواب وئرمەدى، نىمچە سىنى
 عىبىى حركتكلە قاباغىندا ايتلە يىپ آياغا
 قالدى،
 - ايشە دوشمەدىك؟! من دوشوب اۇلسم، ھئج
 وئجىنە گلزم... - دئىپ دووشانى سۇيە-سۇيە ايتى
 آدىم لارلا باغىن درىنلېيىنە گئتدى، آغاچلىغىن
 سىح يئرىنە گىرىپ يوخ اولدو، گئجەدن خئىلى
 كئچنە قدر اوردان چىخمادى،
 ... او بىرى دووشان بوتون آخشامى گاه او كولون،
 گاه بو كولون آرخاسىندا اونلار باخېردى،
 ھردن بىر چۇھرايى قولاق لارنى ترپە دىردى،
 ... گئجەن بىر يارىسى كىچىك قىزى نىن سىنىنە
 آيىلدىلار، اوشاق يوخودان آيىلېپ يئرى نىن ايچىندە
 او تورموشدو، گۇزلرىنى اووا-اووا آغلايىردى،
 - نە اېستە بىرسن؟
 قىز جاواب وئرمەدى، آغلاماغىنى دا كسمەدى،
 - سو اېستە بىرسن؟
 قىز آغلايا-آغلايا باشىنى يئللە يىپ "يوخ" دئدى،
 - بلكە چىشىن وار؟
 قىز يئنە باشىنى يئللەدى،

- بلكە اېستىدى سئە؟
 - يووخ...
 - بس نىيە آغلايىرسان؟
 قىز اوزون مودت بوتون سواللار آغلايا-آغلايا
 باشىنى يئللەدى،
 ارى يوخوسوزلوققان قىزاران گۇزلرىنى دۇيوب
 عىبىى-عىبىى:
 - نە اېستە بىرسن آخى؟.. - دئىە چىغىردى،
 اوشاق دىكسىنيپ آغلاماغىنى كسدى، يازىق
 سسلە:
 - قاشىنيرام... - دئدى،
 ... سحر اېستىراحت گونويدو دئىە، ھاوا دا ائلە
 بىل كدرلېيدى، دووشان اۇلندن برى ائلە بىل باغىن
 ياشىللىغى سولموشدو، يارپاق لار بوروشوب
 بوزارمىشدى، بومبوز اولتوغون ايچىندن بويلانان
 تنھا دووشانين اوزوندن يئتمىلىك ياغىردى،
 ھفتە عرضىندە يىغىلان بىر تاي چىرك پالتار،
 گۇز داغى كىمى حىطىن بىر كونجونە قالانىپ اونو
 گۇزلە بىردى، چىركدن پالتارلارن آغىز-بورنو
 آيىلېپ بوزارپ ائلە گونە دوشموشدو كى، بونلارى
 بىر-بىكى گون اول بىدېنە گئىندىيىنى فېكىرلشندە،
 آز قالېردى باشىنا ھاوا گلە...
 ... ارى باغىن آشاغى باشىندا، داماغىندا سىقارتت

آتىلا كىشى زادە يە عابىد

قوپوزا بىر شاھىد

بولود مەرادى

كىتابىن اوز جىلدىندە "بالتا" اولمالى ايدى، آرخاسى جىلدىدە ايسە لئىلك،
 چونكى كىتابىن آدىندا اۇنچە "بالتا" وار سونرا "لئىلك". (بو ايسە عرب
 الفباسىنىن ساغدان سولا يازىلماسى كىمى و لاتىن الفباسىنىن سولدان
 ساغا يازىلجاغى كىمىدېر.) بو "تناقض" كىتابىن جىلدىندە وار، كىتابىن
 آدى، جىلدىندە اينكار اولونور، سون و باشلانېش بىرلشمە يە باشلايىرلار،
 لئىلە يىن آياغى بىر آغاچا بئزە يىر (كۇكونو بئلە كۇرمك اولار)، بالتا ايلە لئىلە
 سىمبولىك "دوشمن" دىرلر، بالتا، لئىلە يىن و طىنىنى - آغاچى - اۇلدورە بىلر،
 سونرا لئىلك بىر آغاچ - بىر وطن - صاحببېدىر: قىچ لارى! اوللارى دا كسك
 بالتانين يىندن گلە بىلە جكمى؟ "لئىلك"، "بىز" دىر، "آغاچ" بىزىم يوردوموز و
 سىلاھلى نىسئە يە چئورىلمىش "اونلار" دىرلار، كىتابدا ايكى "او" وار دىر، ايكى
 "باشقا"، ايكى "دوشمن".

بىر اينسان "ورائت"، "محيط" و "اۇز" ياخود "ايرادە" نىن امكداشلىغى ايلە
 "شخصيت" قازانير، شعر ايسە بئلە يىر، دىلېن تارىخىندەكى شعر، ئھنى -
 و عئىنى - محيط و جامعە و فردى خلاقيت لارن محصولودور، (يعنى بئلە
 اولمالى دىر! چونكى شعر، دىل آراچلىغى ايلە دىر، دىل ايسە معىن بىر "وارلىق"
 يارادا قىدېر، منجە، اينسانى تىكجە كئترل ائدن، ياشادان، دىيشدىرن و
 داھا دوغروسو "اينسان" ائدن، "دىل" دىر، بو اوزدن شعر و اينسان - دىل

"بالتالاردان

لئىلك لره"

آدىندا اولان "آتىلا

كىشى زادە" نىن بىر

بىرە توپلاشمىش مکتوب

ھئىلكى، ۹۸ - صحىفەدن

عبارت اولان بىر كىتاب دىر، (تېرىز

شھرىندە ۱۳۸۶ - دا چاپ اولونموشدور،)

كىتابىن ھر يئرىندە "ياشماق" ماركاسى

واردىر، ياشماق بىر سىرا بىر بىرىنە بئز سئرىال

كىتاب لارى يايماقلا، ادبىاتىمىزىن تارىخىندە بىر

چالېشقان اورقان كىمى يئرلشمىش دىر، بو اوزدن اېستىر

اېستىمىز بىر "حرکت" اولراق، عئىنى آخىمدا اولان كىتاب لارى

اوخوجو اۇنونه سرگىلمكلە، عومومى باخىشىمىزى ادبىاتا - و

اونون آرخاسىنداكى ھر شئىە-ايدارە ائدە بىلە جكدىر.

كىتابىن جىلدىندە لئىلك آياغى وار، طىبىعى دىر كى او بىرى اوزوندە ايسە

بالتا واردىر، (آپخان و آتابى بۇيوك باجاريقلار يلا كىتاب لار يىمىزىن مادى

وارلىغىنى داھا درىن و گۇزل گۇسترمىش دىلر)، بالتانين ساپى آنچاق

آغاچدان اولدوغونا رىغمن، "ياشلىل" دئىل دىر، قان ايچن بالتا، قانلا

بويانىلمالى دىر، كىتابىن آدى، كىتابىن عومومى روحيە سىنى اعتبارف ائدىر.

عصبى حرکتلرلرلرلر دئيه سن آغاچين ديبينى
 آچيردى. آرادا بير بئلى پيچاق كيمي تورپاغا
 سانجيب دونيادان بئزميش اوزويه گؤيه باخيردى.
 بير قدر سونرا سيقارتنى يئره توللاييب قوما
 اوتوردو، كؤينينى چيخاريپ باشينا ساريدي:
 - گون اورتايا بلکه كوفته بيشيرسن؟ - دئدى.
 - او كؤينى باشينا ساريماقدانسا، كنج كؤلگه ده
 اوتور.
 - منيم بورا خوشوما گلير.
 - باشينى گون ووراجاق.
 كؤينى باشيندايدى دئيه، ارينين اوزو
 گورونموردو:
 - اعلادى ده...
 - نه اعلادى؟..
 - هر شنى.
 بير موددت ساكيتلىك چؤكدو دئيه، عيسانين
 راديو سونون سسى ائشيديلمه يه باشلادى.
 موغامات وئيريديلر.
 - دونيادا اوچ شئيدن زهلم گئدير... - دئدى -
 ...ايستيدن، موغاماتدان، بير ده كوفته دن...
 ارى يئنه باشينداكى كؤينين آلتيندان:
 - اعلادى ده... - دئدى.
 .. گليپ ارييله اوزيه اوز اوتوردو. ارينين اوزو

بوردان دا گورونموردو. اودو كى، كؤينين اوجونو
 قالديريپ:
 - ...هئچ اولمسا، بير كيرپى تاپ...- دئدى.
 - كيرپينى نئيبيررسن؟
 - دووشان دارىخماسين.
 ارى آياغا قالخيپ اوستونو چيرپدى:
 - داها نه تاپيم؟! گؤبك آتان رقاصه لازيم
 دئيبيل؟
 فيكرى آبرى يئرده ايدى دئيه، ارينين آخيري نجي
 سؤزلرينى توتا بيلمه دى.
 - رقاصه نى نئيبيرريك؟
 - دووشان اوچون گؤبك آتسين...
 ...بوزباش زققتون كيمي دوزلو ايدى. ارى
 قاشيغى آغزينا آپاريپ مدنيت خاطرينه زورلا
 گولومسوندو:
 - دوزلودو...
 اوشاق لار بوزباشا ياخين دورمادى، مطبخين
 يئرينه، گؤيونه ياغ سبچرادا- سبچرادا بير تاوا
 قايقاناق بيشيريديلر، سونرا داوا ساليپ تاوانى اوزو
 اوسته آشيرديلار.
 ارينين سسى ياتاق اوتاغيندان گئدى.
 - آخشاما نه يئيه جيبيك؟
 ...آخشام عادتلىرى اوزره شام يئميينه باغ لارى نين

يائينداكى يئمك خانانا ياگئنديلر.
 ...ميرين اوستو اونلارين گليشى اوچون خوصوصى
 طمطراقلا بئز بيلميشدى.
 هميشه كى كيمي ارييله اوزيه اوز اوتوردو.
 - كورو (خاويار) يئيبيرسن؟..
 - يوخ.
 - لوبيا نئجه؟
 چييين لرينى چكىدى.
 ارى، اونا اوزا نديغى لوبيا نيمچه سيني حؤصله سيز
 حركتله يئرينه، بير-بيرينه ديرنن قليا ن آلتيلارين
 آراسينا ايتله دى.
 بؤيوك قيزين الى يئنه ليمونادلا دولو باده يه ديدى
 و ياشيل ليمونادى داغيديب آغ آپياق سوفره نى
 گؤيرتدى.
 ارى قيزا نئجه ترس-ترس باخديسا، اوشاغين
 دوداغى بوزلودو، آغلاماسين دئيه، اوزونو يوماق
 بهانه سيبيله چؤله چيخدى.
 - نيبه ائله باخدين اونا؟.. قصدن ائلمه دى كى...
 ارى اونو ائشيتيميرميش كيمي باشينى آشاغى
 ساليپ ساكيتجه، آج صيفتيله سالات يئمكله
 مشغول ايدى.
 بير مودت دؤردو ده ديمن-سؤيله مز يئيدلر...
 - نيبه يئميرسن؟ - دئيه ارى بيردن-بيره

و اينسان- بيربيريندن آريلا بيلمزدير. آنجاق "يازچى نين اؤلومو"، ديلين
 ديريلمسينده آنلاملاشير. اينسان يوخدور، ديل واردير اينسانى گؤستري.
 كيشى زاده يوخدور. اوشعرين يازيلماسيندا بير "آراج" دير. اؤلوموشدو چونكى
 داها ديرى قالماسى "گؤستريين" كيشى زاده نى اينكار ائده چكدير. اينكار
 ائتمه سين دئيه اونو اؤلدوردوك!
 اؤترى جه شعر يميرين تاريخينه باخساق، اؤنجه كيشى زاده نى "غزل"
 ساحه سينده بير "باشقا" آنلاياجييق، گرايلى قوشما بؤلومونده ايسه
 بير "باشقا". غزله، عرب عروضونا يازديغينا رغن، عروض آغيرليغى
 سادجه توركجه نين تلفوظونا اينتيقال ائديليلر. سؤزجوكلرين عروض
 بويون ايمه مديكلرى اؤنونده، عروض بويون اين فارسجا، عربجه مضاف-
 مضافاليه لرى غزل تاريخيميزى بول-بول ائحتيو ائتميشدير. بوكيتاب لارين
 غزل لرينه بئله بير "سيچان يولو" گورونمه يير. "آتيل" عرب عروضونو
 ساخلاميش، آنجاق ايكي ديلين واسيطه سيله ايجاد ائديلميش اوچونجوديله
 -تاريخى غزل لر يمير اوچونجو ديل نئمكدير- يازماميشدير. فارس و تورك
 كلمه لرى قاريشيب اوچونجو ديل -غزل ديلي- ياراتمايان بو "متنلر" بؤيوك
 بير باجاريق سائلاسيديلر.
 محتوا و ايچ دونياسى باخيميدان "سئوگى" غزله، گرايلى قوشمادا و
 سربست شعرلرينده بير تيبديلر، "كاراكتئر" دئيبيلدير. كيشى زاده بوتون
 تاريخيميزده كى كيمي هر شئى بير "تيب" ائتمه يه چاليشير. سئوگى
 تيبديلر، من تيبديلر، ساواش تيبديلر، وطن تيبديلر و... نه اولسون كى!
 كاراكتئر مدرن ادبياتين "تكنولوژى" سيدير. كيشى زاده مدرن دئيبيل كى!
 او "اسكى" لر ين لاپ "يئنى" سيدير. مدرنيتته آچيسيندان اونا باخماق باخا
 بيلمه مكدير، گؤره بيلمه مكدير. نه لازيم؟ ديليميزين ادبيات تاريخينى

ديريندن دويموش شاعير يمير هر حالدا اوچماق يئرينه "يئريمك" ايسته يير.
 اوچماقدا، اوچماق واردير، داغيلماق تهلوكه سى!
 ديليميزين ياكيره سؤزلرى يئر- يئر شعرلره گيرميشدير (هاچا، جيزليق،
 شوه، جويور، خول، ائيكين ليك، شلله مك، قيبيناخ، قوندارا، تكمچى،
 اووماجليق، چرله مك، گؤلمج، ايرين، تير، ياتينماق، كاسلانماق، پاپلاق،
 سكمك، يارغان، گورزه، شوتومك و...) شعر، ديلي ايچمك ايسته يير.
 بوغازيندا قالا بيلن كلمه لره قورخوسوزجا ال اوزادير. بو بوميت (يئرللك)
 شعرين نانا ايبهاملى اولدوغونو تكرر ايبهاملى ائتمك اول بيلرده. شعر،
 ديله يورويور، ديديب داغيدير، آنجاق بعضى كلمه لر لهجه دير، منيم كيمي
 سؤزلوكلره باغلى اولان اينسانلارا، شعرين باغرا باسماسيندا انگل اولور:
 يادارلاقوچاقلاشماق چتيدير!
 كيشى زاده بو گونكو "ميلتچى ليك" مفهومونا دوغرو قلم چالاندير.
 "ميلتچى ليك" شاعيره چاتديقدا "ميلت ليك" اولمايدير. (نئجه كى بوتون
 اعتراضلارا رغن "صالح عطايى" نى بير "ميلت" بيليرم). كيشى زاده
 "ميلتچى ليك" و "ميلت ليك" اورتاسيندا سرت دا يانميشدير. شعرلرينين
 چوخلوسو اؤنجه "شعر" دير، سونرا بير دوشونجه نين دانيشمانى. يازير:
 آتامين يوردونو تالان گورورم/ بالالار آنانين ديليني بئيمه ينده! (صفحه
 ۳۵) ديلين بيئيلمه سينه باغلى اولان "تالانليق" وار. ديل بير سمبول دور.
 آباد ائده بيلمز، آنجاق يامان تالان ائده بيلر! ديلين آرخاسينداكى ناسيوناليزم
 آرزوسو واردى. بو آرزو بير ديسكورسيا -غلبه چالميش دانيشيق- دير.
 تاريخيميزين سيراسيندا "عيرقان" و "سوسپاليزم" ايندى ايسه "ناسيوناليزم"
 باشقا ذهنى دانيشيقلارا غلبه چالميشلار! بيربيرينين قانينا سوساميشلار!
 شعر، كولتور سرحدلرينى، سياسى سرحدلره اوستون توتور. ايكي دوشمن

چنگلىنى ساخلايىپ گۈزلىرىنى قىيا-قىيا، بوغازىنا دىرنىن ابرى تىكەنى زورلا اودوب پرت گۈزلە اونون بوش نىمچە سىنە باخدى.

- يىيىم،

- نە يىيىرسن؟

- بالىق...

- بالىغا نۇجە، يازىغىن گلمىر؟

ارىنن چۆكە يە دوشن گۈزلىرىنە، بىر گونون ايجىنە نازىلىپ اوزانان اوزونە باخدى:

- مندن نە اىستە يىرسن؟.. - دئدى و حىس ائلهدى سسى تىترە يىر.

ارى عصبى حرىكتلە چىيىن لىرىنى چكىپ:

- من؟! هئچ نە... - دئدى - سن نە ايسە اىستە يىرسن... قىنايان اولماسا، دووشانا قىرخ گون-قىرخ گنجه ياس توتوب آغلايارسان...

ارى دانىشدىقچا حىس ائلهدى كى، گۈزونون ياشى بونونا، اوردان سىنە سىنە سوزولور...

او، آغلايدىقچا، ارىنن قهوه اى بىكلرى گننىشلىنىپ قارالدى، آز قالا گۈزونون آغىنى اۇرتدو.

- بلكە دئبه جكسن، دووشان اوچون آغلايىرسان؟.. - ارى دئدى.

باشىنى يئللە يىپ "بوخ" دئدى.

- اوندا دئ گۈروم، نىبە آغلايىرسان، بلكە كىزىپ

تاپاق، دارىخما ياسان؟

اوزونو ها يىغدىسا دا، گۈزونون ياشىنى ساخلايا بىلمەدى.

- نىبە دىنمىرسن، دانىش دا، دردىنى دئ، دئ كى، ياشايا بىلمىرسن، دارىخىرسان، چورويورسن، اولورسن... هر شئىدن اورىين بولانير، منى گۈزنده گۈزون آغرىيىر، اوشاقلارال-آياغينا دولاشير، سنە مانع اولور...

ارى حكيم كىمى ساكىت و سرىست دانىشيردى. ائله بىل بو سۇزلىرى دئمك اوچون نە واختسا ساعاتلارلا مشق ائله مپشدى.

- ال چك مندن، دانىشماغا هوسىم يوخدو.

- البتتە اولماز... آخى بىز كىمىك كى، سىزىن دئدىيىن سۇزو انشىتمك شرفىنە نابل اولاق؟

- يوخوم گلير...

بونو كىچىك قىزى دئدى و بىچ گۈزلىرىلە گاه اونا، گاه دا آتاسىنا باخدى.

...گنجه من خئىلى كئچەنە قدر شوشە بنددە اوتوروب قارانلىق آغاجلىغا، اولدوز سوز گۈيه باخدى، ياغىشىن سسىنە قولاق آسدى.

يوخوسو گليردى، ياغىشىن سسى ائله كدرلىيدى كى، يادينا هاردا ناسا تانىش، غملى بىر ماهنى دوشدو. ماهنىنى دوداق آلتى مپزىلدادى و حىس

ائلهدى كى، ياوشجا اورى نىن باشى سۇكولودو... باشىنى قولونا قويوب آغلادى. آغلايا-آغلايا بىر مودت، نەبە گۈزە آغلادىغىنى فىكىرلىشىدە، باشا دوشە بىلمەدى.

ايجرىدن ارىنن دئىين سسى انشىدىلدى:

- گل يات... سويوق اولار. ياغىش ياغىر...

چوخ چكەدى كى، ارى شوشە بندە چىخدى، گلىپ اونولا ياناشى اوتوردو، باشىنى اونون چىيىنە قويدو. دئبە سن يئنه يازىغى گليردى اونا:

- نىبە ياتمىرسان؟

...

- سويوق دئىيل سنە؟

- يوخ.

- بلكە قهوه دملە يىم، اىچك؟

- يوخ...

- ايشىغى ياندىر يىم؟

- يوخ...

- بس نە اىستە يىرسن؟... - ارى ائله چىغىردى كى، سسى ايكى يئره بۇلوندو.

- كىزىپ اىستە يىرم... - دئدى و آغلاماغى گۈرونمە سىن دئبه اوزونو پنجره يە چئو يردى...

ژنرال

(از مجموعه داستان "ده سپتامبر")

شريف آقايار

ترجمه از ترکی آذربايجاني: محمود مهدوی

شريف آقايار - ۱۹۷۶/۵ لاجين رايونندا - اينديسه اترمنى ايشغاليندا - اتانان اولوب، «كىنو-پلاس» قرتنين باش رنداكتوردو، شعر يازار و حنكايه ساحه سيندهده چاليشير. شريف آقايار در ۱۹۷۶ در استان رايون - كه اكنون در اشغال ارمنه است - به دنيا آمد. سردبير مجله «كىنو-پلاس» مياست. شعر مى نويسد و در حوزه داستان فعاليت مى كند.

اسكندر اسپر شده!

خبر در اردوگاه آوارگان مانند رعد و برقى پر صدا پخش شد. اسكندر آدم اصل و نسب دارى بود و تو ده خوبى اش به همه رسيدە بود. در گير و دار جنگ شنيدن اين خبر واقعا تاب و توان مى خواست.

هميشه ماشين هاى بارى كه يكى يكى و يا دو تا با همديگر به خوابگاه زمستانى مى آمدند با خود خبرهاى تلخى مى آوردند.

اسكندر اسپر شده!

«امان خدايا امان!» پدرم اين را گفت و خرت و پرتها را كه تازه از پشت ماشين آورده بوديم پايين، رها كرد و به طرف خانه علميردان رفت.

علميردان ناليد:

وار.

باكى و

ائلچى بى،

تبريز و كيم؟

انترميستان وار،

"فارس" ماهنى لارى

اوخونلور قوپوز ايله، فارس

اؤنوده "ديل" و آنا كولتورو

سيلاحدير، انترمنى اؤنوده ايسه مذهب،

بو شاعيرانه ناسيوناليزم (شاعيرانه

دئدىيىمىز صرف "شعر" ده گوروندويوندن

اؤتروور) كيشى زاده نين شعرلرينده غاليپ،

محتوادير. كيشى زاده، شاعيرانه لىيىنى - چوخولارا

رغم - ساخلاتميشدير. بو اوزدن شعرلرى چوخلوجا بىر

رسمى، قورو سولوقانلىق (شعار) حالينا گلمه ميشدير.

شعرلر رنتوريكا (بيان، سؤيله ييش) باخيمىندان داها زنگيندير.

سوسىياليزم ادبيات "مجاز" - ادوغرو بۇنلنميشسه، كيشى زاده استعاره و

بئزتمه يه ادوغروسو بىر مينيا توريستدير - كلمه لرله گۇره بيلدييى دونيانى

رسم ائدير. حال بوكى "مجاز" ديلى - گرايلى قوشما كىمى - "دئمك دير،

"گؤسترمك" دئبيلدير. كيشى زاده نە قدر "دئسه" ده، "گؤسترمك"

اونون شاعير قالاچاغى دئمكدير. دئبىر:

منى سن ياشادين ياشاما يئتر

ايجيمده بىر بايقوش دورمادان اؤتر

اؤلوم قورخوسو وار منده بو گونلر

چكىل اورىيمدن ديغلارام سنى!

چاغداش تورکيه حیکایه جیلیسینده کی موقعیتی ایله اوزوندن سونرا گلن چوخ حیکایه چینی دریندن متاثر اندن راسیم اوزدن اوزن دیتسیم، یارانسمازلیق، یانانجی لاشما قونولارینی حیکایه چیلیکده ایلك دفعه یئرلی بیر باخیش زاویهسی ایله و بوتون بعدلاری ایله دیله گتیرمیشدیر. "قویو" اونون بو یولدا یازدیغی سون حیکایه کیتابیندان بیر حیکایه جیکدیر؛

قویو

راسیم اوزدن اوزن (ماراش - ۱۹۴۰)

کؤچورن: میلاد سلمانی

ووردوغو بویانی بئیمه یی ده شامل اولار: او بویانی باشقاسی ایله دئیشمه یی ده...

بوتون بونلار ایشدیر. بیر گؤیون نه او چون سونسوز تونلارینین اولدوغو بئله وضعیتلرده داها یاخشی آتلاشیلیر اولور. بئیمه دین دئییش، توتوق اولدو، دئییش، آجیق اولدو، دئییش. بوتون بونلار گؤرولمه سی گزکن ایشلردندیر. خندق دولدوروب آچماق دا مهم بیر ایشدیر.

آما ذهنی ایندی هارا زویوردو؟ آه، گؤره جک بیر ایشی بوخایدی سا بوردا ایشی نه ایدی؟ یئنی دن دایاناجا گئدیدی می؟ یولچولوق (مسافرت)، هئج اولماز سا بیر ایش اوستونده اولماق انتباغینی (ایزله نیم) وئریر. یولچولوق ایچینده اولان کیمسه، اؤزو بئله هئج ایش گؤرمه میش اولسا فقط او یولچولوغون ایچینه گیرمک اونو بیر ایش گؤرمک انتباغینا یئتیریر: اینسان بئله شئی لر ایله باشینی قاتا بیلر. انشیبینی تاماشا ائتمک، یانیندا کی آدمین خورولتوسوندا راحاتسیز اولماق، بیرینین نئچه دفعه اغزینی آبیروا استه دیبینی سایماق و بو اسنه مکدن نفرت ائتمک... بوتون بونلار، اونا، ایندی مهم ایشلر آراسیندا گؤرونور.

ان یاخشی سی، اؤزو اؤزونو گولدورمه یه چالیشمسین، باشقاسی اونا گولمه یه باشلامادان اؤنجه.

گونش ایسیدیر اونو. گونش داها یئنی باشماغینی آچمیش، باشماغین قیراغیندان یاواش یاواش چکیلیر. بیر باخیشدا قبیر داش لارینا گؤره اولان قونومو دئییشیلیمیش گونشین، آخشاما داها چوخ وار. جانی سیخیلیرمی، بیلمه ییر. اوردا دوروب آخشامی گؤزله مک ایسته ییرمی، بیلمه ییر. بیر شئی دوشونمک ایسته ییرمی، بیلمه ییر. آغلا سین می، بیلمه ییر. گولسون مو، بیلمه ییر. هئج بیر شئی بیلمه ییر. فقط اؤز ایچینه یومولوب قالمیشدیر، آما اوندا آبیروماق ایسته میر.

بو لحظه ده بوشلوق دئییلن شئییه بیر آنلام وئرمک مومکون اولسا، اونون ایچینده او بوشلوق اولان شئیین ایچینده دؤنوب ووردوغو نو سؤیله یه جکدیر، آما یوخدور بئله بیر شئی. بیردن اینسان سیزلیغین نه دئمک اولدوغونو آنلاماغا باشلا ییر سانکی: اینسان سیزلیق حیوان لاشماق ایله بیر آنلامدا اولمالی دیر. بیر حیوان اؤز سوروسونون ایچینده بئله یالنیزدیر. چونکی اونون باشقاسینا انتقال وئرهبیله جک ذهنی بیر ذخیره سی اولونماما قدادیر. اینسان سیزلیق دئمک...

ایینه بیر چؤپ آلیب قارشیسیندا کی توپراغی قازماق بئله اونا ایندی دیرلی بیر ایش کیمی گورونمه یه باشلامیشدیر. گؤیو بو یاماغا چبخان لار، ایندی، آنلا ییرکی، دیرلی بیر ایش قوتارمیشدی لار. گؤیو بو یاماغ گرکلی اولاندا

— برادرم هی یی!... و کلاه بخارایی اش را انداخت زمین، با کف هر دو دست چند بار تو سرش کوبید و زار زد: آی برادرم هی!...

یکی به اش نزدیک شد:

— صبر داشته باش، علیمردان. هنوز کسی از راست و دروغش خبر نداره... علیمردان چیزی نمی شنید و خودش را می زد. او هیکل درشتی داشت و دندان های طلایی اش با صورت پر گوشتش تناسب خاصی ایجاد کرده بود.

همه با ادا و اطوارهایش در رایون او را می شناختند و به اش

می گفتند «ژنرال اکبراف». در خانه بزرگی تو روستا زندگی

می کرد و باغی داشت که تا غروب نمی توانستی به تهاش

برسی. حالا درد او را با آن هیبت به تک و تا انداخته

بود. هر دو برادر با یتیمی سر کرده و امروز که

به نان و نوابی رسیده بودند سر اسکندر

چنین بلایی آمده بود. هر کسی خبر را

می شنید اشکش درمی آمد چه برسد

به علیمردان ...

آن هسایه کی که دور سر

علیمردان حلقه زده

بودند پچ پچ

می کردند: یک

عده ای

چنگیز داغچی ایکنجی دنیا ساواشیندان سونرا لوندرا یا گتتمیش، گوزو ایله گوردیو، ایچینده اولدوغو ساواشین یخیم لارینی، کیرییم تورکلرینین باغیمسیزلیق مجادلرینی جانلی بیر دیل ایله آنلامیشدیر.

یوردونو ایتیرن آدم

چنگیز داغچی (کریمه، ۱۹۲۰)

کؤچورن: ابراهیم جعفری

کندده گیزله نیرلر. بیرلیکده ویین-ه قاقماق باشاران ایکی عاشیق قطار ایله سوئیسه کئچمک ایسترن آمریکا طیاره لرینین حمله سینه راست گلیرلر. آنجاق قطاردان آتلا یاراق قور تولارلار. بو آرادا ماریا راحتسیز لانمیشدیر. صادق توران دوکتور تاپیب دؤنه قدر ماریا اؤلموشدور. صادق توران کمال یوردوندا سونرا سئوگیلیسی نی ده لدن وئرمیشدیر. بیر هتل اوتاغیندا خاطیره لرینی یازماغا چالیشان صادق توران، اؤزونو پناهنده اولاراق قبول ائده بیلن بیر اؤلکه آختارماقدادیر.

دؤنه سی گونون سحری لژیونا داشیندیق. ایکی قات، قیر میزی، کریج بینانین قاباغیندا اوچونجو بؤلویه تعیین اندیلمیش اون باشی لار منی گوزله بیردیلر. اون باشی لارین آراسیندا قیلیج بایا گوزوم ایلیشنده، بوندان سونرا گونشین آلتیندا نه گورسم چاشما یا جاغام دئییه دوشوندوم. بو آدم منه، سلیمانین توپلاریندان ایریلدیغیم گوندن بری ایزیمدن ایریلما میس کیمی گلدی. آلمان عجیب تصادف ایکی آی سونرا اولدو. عسگر اوچ گونه قدر لژیونا یئتیشه جک ایدی. اون باشی لارین هامیسینی احمد آکینین امرینه وئردیم. رضایتی ایله موهانی و خوشنود آغ ساققالی اوچونجو بؤلویه کئچیرتدیم. موهان اون باشی مکتبینه گئتدی و قردان روسیا یا حرکت ائتمدن بیر آی اؤنجه اون باشی

(خولاصه:

کریمه لی صادق

توران کمال، روس

اوردوسوندا آلمان لارا

قارشى ساواشارکن اسیر

دوشر. باشقا تورک اسیرلرله

بیرلیکده بو دفعه "تورکوستان" -ین

قورتولوشو اوچون آلمان لارین صفینده

ساواشار. لشکرده احمد آکین، خوشنود،

موهان و اون باشی قیلیج بای کیمی داها اؤنجه

تانیدیغی چوخلو تورک عسگرده واردیر. آنجاق

آلمان لار لاری آلتینداکی تورکلره حقارت ائتمکده و اونلاری

ازمکده دیرلر. سونوندا تورکوستانلی عسگرلر، آلمان لاردان

قاچاراق اورمانا سیغینیرلار. بو سیرادا روس تانک لارینین

آنتشی ده باشلامیش و آرالاریندا صادق تورانین دا اولدوغو چوخلو آدم

یارالانمیشدیر. صادق توران سئوگیلیسی ماریا طرفیندن قاچیردیلاراق بیر

شد.

«امیر را تو ورودی لاجپین زخمی کرده و اسیر گرفته اند. از عمو اسکندر خبری نیست. شنیده ام «موجیبت» شاعر هم با بار و بندیل و اثاث خانه اش تو محاصره گیر کرده.»

— برادرم هی!

دست های ژنرال را گرفته بودند و او نمی توانست بگوید تو سرش. پسرانش ساکت ایستاده بودند و نگاهش می کردند. این مسئله در اسیر شدن اسکندر بی تاثیر نبود و من هنوز این را نمی دانستم. سه سال بعد می فهمیدم که خرد شدن و از درد گریه کردن پیش پدر بچه هایش چه مفهومی دارد. سه سال بعدی که برای شستن جنازه مادر بزرگم آبی پیدا نمی شد. در آن روزها تراکتوری را که پدرم به اصرار خواهرم تعمیر کرده، در راه سنگی، یکدفعه خفه خواهد کرد و پدر توی گل و لای نشسته و زار خواهد زد. من نیز از پشت دست گلی پدرم که اشکش را پاک خواهد کرد به کوههایی که زیر برف مانده اند نگاه خواهم کرد و حس بدبینی دلم را پر خواهد کرد.

بچه های کوچک اسکندر گریه و زاری می کردند. دخترش هم که یکسال و نیم داشت و تازه تاتی تاتی می کرد و نگ می زد. گرچه نمی دانست چی شده، ولی از دیوانگی های عمویش حس می کرد اتفاق خوبی نیفتاده. دیگر آن که مگر گریه کردن کار بچه نیست؟

— برادرم هی!

ژنرال با صدای بلند غریه. ولی گرما و غصه دیگر او را از پا انداخته بود. با دستمالش گاهی چشمش را پاک می کرد و گاهی عرق گردنش را ... وسط خوابگاه میز و صندلی گذاشتند و او نشست. برایش جای آوردند. ژنرال دیگر از هیاهو به ناله افتاده بود. آرام و حزین اشک می ریخت. سر

سلامتی های

که بهاش می دادند

خالی و بی معنی بود.

پدرم هم حرفی نمی زد. انگار

به دلش برات شده بود چند روز

دیگر سر او هم چنین بلایی خواهد

آمد.

— از عمو اسکندر خبری نیست. «کوسالار»

آخرین دسته ای بوده اند که از ده بیرون آمده اند

و در محاصره اند و عمران و نبات اسیر شده اند و

انگار بچه هایشان اینجا مانده اند. جناب قارا را وسط راه

کشته اند. خاله زریش از ماشین که پیاده می شده افتاده و پایش

شکسته. برای همین دررفته اند. «گولگر» را شب کنار تپه سنگی گم

کرده اند. برادر و برادرزاده و خود شاعر موجیبت را هم اسیر گرفته اند.

علیمردان پرسید: پس محبت چی؟ کجا مانده؟

— سرش را بریده اند ... کنار راه ... جلوی چشم مردم.

— وای - وای - وای! گناه ما چیه خدا؟ رحم کن الهی!

ژنرال پیشانی اش را با دستمال کف دستش فشرد و در حالی که شانه هایش تکان می خوردند با صدای بلند گریه کرد. لحظه ای بعد صدای خفه اش به

رتبه‌سی ایله دۇندۇ. خوشنودا دا اون باشی مکتببینی توصیه ائتدیم، آما او ردا ائتدی. او کئندلینین اولوموندن بری اوزونون رنگی دییشیلیمیشدی. کیمسه ایله دانیشما ییر، کیمسه ایله دوست اولما ییردی. تعلیمینی سس‌سیزجه، ایچینده غریب بیر عذاب ایله گۇروردو.

بیر گون بیردن خسته‌لندی. بیر آی خسته‌خانادا یاتدی. آرادا بیر خسته‌خانایا گئدیردیم، یاتاغین کناریندا اوتوروب اوزون اوزون دانیشییردیم. اونو خسته‌خانادا بوراخیب روسیایا گئده‌جه‌بییک دئییه اضطراب ایچینده ایدی.

– منی بوردا بوراخما، صادق بی، دئییه آجی-آجی یالواریدی.

نسه کی خسته‌لییی چوخ اوزون سورمه‌دی، بؤلویه دۇندو، منده آرتیق تعلیمه چیخار تمادیم، مطبخده آشچی یا کؤمک ائدردیم، بوش واخت‌لاریمی بیر شام آغا جینین (کاج آغا جی) کؤلگه‌سینده، الینده تسبیحی، سس‌سیزجه دو عا ائتمکله کئچیردیردیک.

موهان ایله قیلیچ بایین آراسی، اوکراین اورمان‌لاریندا ایلیک آتسه گیرنه قدر آچیق ایدی. آرالاریندا سویوقلوق واردی. حتا بو سویوقلوق دوشمنلییه بئله چاتا بیلیردی. آما هجوما قالخارکن ایکسیینین آراسیندا وورولان قارداشلاریمیزین قانی اونلاری بیری بیری نه باغلادی، همی دهنجه بیری باغ ایله اودا

گیرمهدن

اؤنجه

یومروقلاریلا

اود کیمی قیرمیزی

دوداقلارینی سیله‌رک

کؤمور کیمی قارا گؤز لریندن

فیشقیران آسولار قان-ها-

قان دئدیگده من، کوماندان‌لاری بئله

قورخاردیم، آرتیق قاندا گونا گلمز می،

دئییه الیم آیاغیم تیتردی. ایندی "کیریم"

قوزئی قفقاز منیم میللتیمدن یئتیم قالمیشکن بو نو

تیتره‌یرک دئییل، ایچیمده ان بؤیوک غرور و ممنونلوق

ایله یازیرام.

من اصیل قیلیچ بایی او زامان گؤردوم، اصیل قیلیچ بایی آتشین

ایچینده تانیدیم، جبهه‌دن آیریلیب، لهستانا دۇندن سونرا یئنه ده

اسکی یاوون، آما بو یاوونلوغونو قوللاناجاق یئر تاپا بیلمه‌دییی او چون

ایچینی عذابین گمیردییی قیلیچ بای اولاجاق ایدی. موهانین اولوموندن

گوش

رسید.

– برادرم هی

ی ی ی...

یکی نتوانست تحمل

کند و از آنجا بیرون زد:

– مرده‌ی جماعت بی غیرت هم

مرده نیست!

او خواهر ایناره بود...

علیمردان هق زد و چاک دهانش را باز

کرد:

– خودت را زده‌ای به بی‌حیایی. نمی‌دانی از دست

دادن بچه چیه، شب... تو جنگل تاریک... شوهر شهید...

گم کردن کودک سه‌ساله... تانک‌ها و مسلسل‌ها... جنازه ...

خار... قبر... همه حالا شدیم بی‌غیرت؟! بدکاره‌ای تو، بدکاره.

خواهر ایناره عصبی شده بود، چند لحظه پیش داشت با جملات

بی‌ربط از چیزهایی که به سر ایناره آمده بود می‌گفت، شوهر ایناره شهید

شده و او با بچه سه‌ساله‌اش تنها مانده، خوجالی که اشغال می‌شود بچه‌اش را در جنگل گم می‌کند. بقیه هر چقدر به‌اش اصرار می‌کنند با آن‌ها به «آغ دام» نمی‌آید و برمی‌گردد بی‌بچه‌اش. مدتی بعد بچه‌اش را که زخمی بوده پیدا می‌کند. می‌گویند مدتی چهار دست و پا خودش را جلو کشیده. چند تا خار توی انگشت‌هایش فرو رفته و انگشت‌هایش خونی شده بوده‌اند. ایناره به خواهرش گفته در آن لحظه فقط می‌خواست بچه‌اش را دفن کند. ولی فکر کرده خار انگشت‌هایش تو قبر هم اذیتش می‌کنند. برای همین خارها را یکی یکی بیرون کشیده و بعد بچه را دفن کرده.

این حادثه بیشتر از ایناره روی خواهرش تاثیر گذاشته بود. زن‌ها هم می‌گفتند ایناره همه چی را ریخته تو خودش و تو هیج مجلس عزایی هم اشکش در نمی‌آید.

یک جایی می‌نشیند و زل می‌زند به چیزی. بعضی‌ها هم می‌گفتند شاید به سرش زده...

خواهر ایناره گفت و گفت و یکدفعه شروع کرد به رقصیدن.

– این هم لاجین تو! مثل خرگوش همه‌تان را از آن‌جا فراری دادند. مرد حکومت اسکندر اکبراف؟ طمع او را به آن‌جا کشاند... هر چی مال مردم را خورد و باز سیر نشد! آی ژنرال! آی ژنرال!

علیمردان گفت:

– آی بدکاره! و سرش را تکان داد ساکت شد.

یکی داد زد: عمو اسکندر می‌آید!!!

همه هیجان زده به ماشین باری که وارد خوابگاه شد چشم دوختند. خواهر ایناره دست از رقص برداشت. ژنرال از روی صندلی افتاد توی گرد و خاک و زود بلند شد و تو خاک و خل دوید.

سونرا منی اؤلدوره جک ایدی. نه منی اؤلدوردو، نه ده آلمان لاری پیچاقلاادی. آما نه عذابلار چکدی.

عسگرلر لژیونا اوچ گون سونرا یئتیشدی. شهرین دایاناجاغینا گئدیپ قارشیلادیق. نه پریشان، نه آجیقلی حاللاری وارایدی! اوزون بویلو، سیسقا، بعضی لرینین ایسکیلنتی چیخمیش اینسانلار ایدی. گیجلمیش کیمی آغیزلاری آچیق، چاشقین و قورخاق بیزه باخیردیلار. آما بیزیم شههمیز یوخ ایدی. تورکوستان روحو بیزی آیاغا قالدیردیگی کیمی اونلاری دا قالدیراجاق ایدی. بیز اونلاری تورک روحو، تورک قانی ایله آدام ائدهجک ایدیک، ایکی هفته تعلیمی یاساق ائتدیم. بئچارالار، ایندیجه اسیر کمپلریندهکی کیمی باشلاری اؤنلرینده ایدی. یاد اوزاقدا مطبخه قایی لارینا گؤزلرینی تکیک ساعاتلار جا باخیردیلار. یئنی حیياتا یاواش-یاواش اؤیرشدیلر. اوزون بویلو، گور ساققاللی، قارا گؤزلو، گئنیش آغ آیلنلی، مدنی گؤرونوشلومیرزاسیفالیدین اطرافیندا بیر قویون سوروسو کیمی بیغیلیب میداندا گزمه یه باشلادیلار. بیر چوخو اوتساقلاردا شام آغاجلارینین کؤلگه سینده ناماز قیلیردیلار. هر آخشام ماللاسیفالیدین اوتاغیما گلیب ایکی اووجونو کؤکسونه ا و ر یینین

اوستونه یاسیب یئنی عسگره گؤستردییم بومرحمتدن اؤتورومندن تشککور ائدیردی. یازیق ماللا سیفالیدین! گؤزلرینده مرحمت ایشیغی، او ایکی آغ الی کؤکسونه، گؤی لره باخاراق جان وئردی. بو سطریرلری یازماقلا، ایکی ایل آرامیزدا، او ایکی اووجونون آلتیندا گیزله دییی الماس اورینی تورکوستان یولوندا فدا ائتدی بی جانینی، تورکوستان گنج لرینه تسلیم ائتمک ایسته بیرم. شهید اولان بوتون قهرمانلاریمیزین اورکلری کیمی اونون اورینی ده، استقلال یولوندا، سؤنمک بیلمه یین بیر مشعل اولاراق یاناجاق.

ایندی خاطریمه بو قهرمانلار گلنده، "خاطیره" لری بورا خیب قاچماق، قاچماق ایسته بیرم. آما من اؤز دونیامدا یاشا یارکن اونلاردا منیمله بیرلیکده یاشامادیلار. صاباح دونیامدان آیریلجاغیمی بیلمسم، بیر نچه یاریم سطریره "خاطیره" لری یازیب قوتارادیم... تعلیم ایکی هفته سونرا باشلادی. اؤنجه یوموشاق گئندی، یاواش-یاواش دوغوردان اینسان، هر بیر ساغلام، تام عسگر اولدولار. اؤزلرینه برابر نظرلرینده حیياتا دییشیلدی. اسکی حیيات اونودلور، یئنی حیياتی آباقلارینین آلتینا آلدیلار. یئنی حیياتدا، کورا، قورخاغا، بئچارایا یئر قالمادی. هر بیرینین بنیزلرینه قان، گؤزلرینه اود گلدی.

زبان مادری

به مناسبت دوم اسفند، روز جهانی زبان مادری

رضا روحی

اگر از دیدگاه علمی به موضوع زبان بپردازیم، آموزش به زبان مادری فواید بسیاری برای فرد و جامعه دارد. آموزش به زبان مادری باعث تکوین شخصیت فرد شده و به او هویت می دهد و فرد از این طریق قادر می شود که با جامعه خود به همسازی بپردازد و با اصول و هنجارهای آن سازگار شود.

آموزش به زبان مادری باعث می شود که فرد اعتماد به نفس یافته و هویت خود را ارتقا بخشیده و هویت جمعی سالمی را برای جامعه تشکیل می دهد. ساختار زبان خود را بیاموزد تا بتواند آن را با زبان دیگری مقایسه کرده و بدین ترتیب دوزبانی خود را تقویت کند، بخشی از میراث فرهنگی خود را آموخته و آن را با شرایط خویش تطبیق دهد و...

یکی از اهداف مهم آموزش به زبان مادری این است که به کارگیری زبان در زمینه های مناسب و پر محتوا مهارت زبانی فرد را بالا ببرد. توان زبانی هنگامی تحقق می یابد که زبان مادری فعالانه به کار گرفته شود.

همه ی موارد گفته شده در بالا نشان از اهمیت "زبان مادری" دارد که باید به این مقوله در جای مناسب خود اهمیت داده شود تا همه ی افراد بتوانند به ابتدایی ترین حقوق خود در همه جای جهان دست یابند.

به امید آن روز...

زبان مادری کلید گشایش دروازه های میراث فرهنگی و جلوه های گوناگون آن و نیز زنده نگه داشتن این میراث می باشد. آگاهی به پیشینه ی فرهنگی و شناخت موقعیت اقلیت فرهنگی خود، فرد را قادر می سازد که فرهنگ های گوناگون را با فرهنگ خود مقایسه کرده و موقعیت خود را بهتر درک نماید. آموزش زبان مادری به این ترتیب به عنوان وسیله ای در جهت افزایش تفاهم میان مردم و فرهنگ های گوناگون عمل می نماید.

قابل ذکر است که تسلط بر زبان مادری از نظر هویت فردی و فرهنگی و همچنین رشد فکری و اجتماعی، نقش بسزایی دارد.

در بیست و یکم فوریه ی ۱۹۵۴، قیام مردم بنگال شرقی (بنگلادش) جهت حفظ زبان مادری، این روز را به یکی از روزهای تاریخی بدل ساخت. چنانچه سازمان حقوق بشر به پاس مبارزه ی مردم بنگلادش برای رسمیت یافتن زبان مادریشان، روز ۲۱ فوریه را "روز جهانی زبان مادری" نام نهاد.

کشور ایران نیز با توجه به وسعت جغرافیایی و پراکندگی قومی و وجود اقلیت های غیرفارسی زبان با مسئله ی دوزبانه ها (و حتی سه زبانه) روبروست. متأسفانه بر اثر سیاست گذاری های غلط رژیم طاغوت پهلوی نه تنها هرگز با این مسئله به صورت سیستماتیک و علمی برخورد نشد بلکه همواره سعی در سرکوب آن و آسیمیلیاسیون و یکسان سازی پیش رفته است. غافل از اینکه این تنوع زبانی و قومی عامل پیشرفت و غنای فرهنگی می شود.

روز جهانی زبان مادری فرصتی است برای تمامی مردم جهان تا صدای خود را به گوش جهانیان برسانند، مردمانی از سرزمین های دور که زبانشان در معرض نابودی است و فریادرسی ندارند. در همین راستا سازمان بین المللی یونسکو سال ۲۰۰۸ را به عنوان "سال زبان مادری" نامگذاری کرده است.

مهدی رضایی
فاضل حوسنو
ناغلارجا
پل الوار
لنگستون هیبون
آنتونیوماچادو
راجز واترز

بختیار واهابزاده
آتیلا کیشی زاده
رامیز روشن
راسیم قاراجا
رامین جهانگیرزاده
محمود مهدوی
بولود مرادی

در این شماره می خوانید:

قوپوزا بیر شاهید (شاهدی بر سان)
نقدی است بر کتاب تازه چاپ شده‌ی آتیلا کیشی زاده که به بررسی ساختارمند شعرهای وی پرداخته و تأثیرات اجتماعی حاکم بر ترکی آذربایجانی را در جنوب رود ارس آنالیز نموده است.

اوجایا قالماق اوغروندا موباریزه (مبارزه در راه صعود)
بخشی از اثر معروف آلبر کامو نویسنده و متفکر فرانسوی، سیزیف می باشد. کامو با تحلیل خاستگاه سیزیف و اسطوره‌ها سیزیف را نوعی قهرمان می داند زیرا در برابر خدایان ایستادگی نموده و به همین دلیل به مجازات حمل سنگ بر بالای کوه و تکرار مداوم این کار محکوم شده است. وی استقامت سیزیف را می ستاید.

× لازم به ذکر است بیبرلیک نشریه‌ی مستقل دانشجویان آذربایجانی دانشگاه علامه طباطبایی می باشد و حامی آن خوندگاننش است. در ضمن از کارکنان و زحمتکشانش بخش امور فرهنگی دانشگاه به خاطر کمک‌های بی دریغشان کمال تشکر را داریم.

که عموماً داستان‌ها و رمان‌هایی در مورد جنگ نوشته است ترجمه شده. روایت چند سرباز که زخمی از جنگ هستند و هر یک مشکلات خود را دارد...

یو ساواش کیمین؟ (این جنگ برای کیست؟)
روایتی در مورد حمله‌ی ارمنه به خوجالی و سرپازی ارمنی همکلاسی خود را که آذربایجانی است و روزی در یک کلاس درس خوانده‌اند را می‌گردد و تحت تأثیر تبلیغات تروریست‌های دانشکده از خود بیگانه شده و انسانیت را فراموش کرده است...

یوردونو ایتیرن انام (کسی که وطنش را گم کرده است)
این داستان مربوط به سرپازی اهل کریمه می باشد که روس‌ها وطنش را اشغال کرده اند و وی مدتی در جنگ سرگردان بوده است...

دوشانین اولومو (مرگ خرگوش)
این داستان را نویسنده‌ی معروف آذربایجانی آفاق مسعود در مورد روابط سرد یک زوج نوشته است که مرگ خرگوش مورد علاقه‌ی زن وی را شدیداً افسرده نموده...
قویو (چاه)

این متن نوعی نوشته‌ی خودشناسانه و عارفانه به نظر میرسد، راوی در تک‌گویی با خود چیزهایی را در درونش می‌یابد...

جنایت و جزا (جنایت و مکافات)
در این شماره با ارائه‌ی یک بخش از رمان جاودانه‌ی فیودور داستایوسکی در راستای بخش "یک فصل از رمان" سعی در معرفی ترجمه‌ی ترکی آذربایجانی این رمان داشته‌ایم.

با توجه به اینکه در ماه اسفند فاجعه‌ی خوجالی در جمهوری آذربایجان رخ داده است و در آن تروریست‌های حزب دانشکد ارمنستان با بی‌رحمی تمام در ادامه‌ی حملات وحشیانه‌ی خویش به منطقه‌ی قاراباغ تمام ساکنین آن شهر را قلع و قمع کردند و با این رویکرد که جهان روز به روز در اثر زیاده‌خواهی و قدرت‌طلبی برخی کشورها به سوی ناامنی و تک‌قطبی شدن می‌رود، (از جمله فجایع انسانی در سرزمین‌های اشغالی و فلسطین، دارفور و...) تصمیم گرفتیم بر اساس وظیفه‌ی انسانی و اسلامی خویش قدمی ناچیز در این راستا برداریم و آن اختصاص یک شماره از بیبرلیک به ادبیات جنگ و صلح بود.

اییلیمین باشلار (سرهایی که خم نمی‌شوند)
روایت فردی است که در مبارزه با ظلم و ایستادگی در برابر آن به شهادت می‌رسد، تصویر زیبایی این داستان آخرین بخش آن است: "با خون خود روی دیوار زندان نوشته است: راهمان راه ملت و راه حق است..."

سون درس (درس آخر)
این داستان از آلفونس دوده که شهرت جهانی دارد روایت آموزگاری است که در زمان جنگ بین آلمان‌ها و فرانسه در آخرین روز کلاسش هر آنچه در توان دارد به دانش‌آموزان یاد می‌دهد چرا که پس از اشغال کشور دیگر چنین فرصتی به دست نخواهد آمد.

باشقا اولکده (در کشوری دیگر)
این داستان از نویسنده‌ی معروف آمریکایی ارنست همینگوی

شھيدلار

بختيارواھاب زانە (آذربايجان)

قاتيل گوللەسېنە قوربان گۇدېرکن،
گۇزۇنو صاباحا دېکدى شھيدلر.
اوچرنگلى بايراغى اۇز قانلار بېيلا
وطن تورپاغينا چکدى شھيدلر.

ظاليم اۇيۇنمەسېن ظولملر بېيلا،
مېن بېر بۇھتانبېيلا، مېن بېر شرييلا.
حقيقت اوغروندا اۇلوملر بېيلا
اۇلومو کامينا چکدى شھيدلر.

او شنبه گۇجەسى، او قتل گونو،
مومکونە دۇندردېک چوخ نامومکونو.
خالقېن قلوبېندەكى قورخو مولکونو،
او گۇجە داغيدېب سۇکدو شھيدلر.

تارىخى ياشادېب دېلە بېمېزە،
بېر يومروغا دۇندوک او گۇجە بېزە.
بېخېب کۇلەلبېيى اوز بېمېزە
جسارت مولکونو تېکدى شھيدلر.

اونلار سوسدورولان حاقي دېندېر،
قاراجا تورپاغى قېيىمتلندېر.
دونان ويجدانلارى غۇير تلندېر،
آخى، ائل غۇيرتى چکدى شھيدلر.

بېلېرىک، بو بلا نه ايلکدى، نه سون،
اۇلورکن اوغروندا بو آنا يوردون.
قوزو جېلدېندە کى او قوجا قوردون،
دوغرو، دوز جېلدېنى چکدى شھيدلر.

دۇزدو هر دېلتە، دۇزدو هر شئيه،
”دونيانا منيم ده حاقيم وار“، - دئيه
کوتلەنى خالق ائدن موقاويلە يە
قانېيلا قولونو چکدى شھيدلر.

اينسان اينسان اولور اۇز هونر بېيلا،
مېلت، مېلت اولور خۇيرى، شرييلا،
تورپاغين باغرينا جسدلر بېيلا،
آزادلىق تومونو اکدى شھيدلر.

درېند

قاشقاي ائلبېنېن قديم شعرلرېندن
حاضېرلايان: قاشقاي ولى

درېندكى دېيوللار بېر پارچا باغدير
آلت يانى دريا، اوست يانى داغدير
بېتېرىب مېوهسى دۇرمەلى چاغدير
آلماسى، هئىواسى، نارى درېندينگ
درېند گۇزلرى قصرىندن چىخار
خون جېگر بندىمى اولدلا ياخار
هفته دن هفته يە سئيلانا چىخار
آل گئېينمېش گۇزلرى درېندينگ
بېزە گلدىک بوردا مکان سالماغا
لعل و جواهر دن اله سالماغا
ايگيد اولدورمە يە قصاص آلماغا
مردانه دير ايگيدلرى درېندينگ
بو سۇزو سۇيلەدى شېکستە عباس
اصلېمېز باياتدير بېزە بېش ناماز
مسجيد جمعه دە قېلەرك ناماز
دستگېرى محمد، على درېندينگ

